Leto XXIV., št. 9 — Ljubljana, četrtek 13. januarja 1944 — Preis — Cena 1.— L

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22 31-23 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglase za Italijo in inozemstvo: UPI S. A. MILANO

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno »Ponedeljkim jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22 31-23 31-24

Rokopisi se ne vračajo.

136 Terror-Flugzeuge abgeschossen

Die schweren Verluste der Nordamerikanischen Bomber — 359 Sowjetpanzer und 43 Flugzeuge in zwei Tagen vernichtet — Erneute Sowjetangriffe ohne Erfolg

Aus dem Führerhauptquartier, 12. Jan. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Nordöstlich Kertsch wurden starke, von Schlachtfliegern unterstützte Angriffe der Sowjets in erbitterten Kämpfen abgewiesen.

Auch südwestlich Dnjepropetrowsk blieben erneute heftige Angriffe des Feindes ohne Erfolg.

Im Raum von Kirowograd hielt der Feinddruck weiterhin an. In schneidigem Gegenangriff gewann eine Aufklärungsabteilung eine verlorengegangene Ortschaft und ein wichtiges Höhengelände zurück, brachte zahlreiche Gefangene ein und erbeutete 12 Geschütze.

Südwestlich Tscherkassy scheiterten mehrere Vorstösse des Feindes.

Südöstlich Pogrebischtsche stehen unsere Truppen in schwerem Abwehrkampf mit vordringenden feindlichen Kräften. Südwestlich der Stadt verliefen unsere Gegenangriffe auch gestern erfolgreich. Truppen einer Panzerdivision vernichteten eine sowjetische Panzerbrigade und erbeuteten dabei 50 Geschütze.

Im Raum westlich Berditschew und westlich Nowograd-Wolynsk wurden mehrere örtliche Vorstösse des Feindes abgewiesen.

Bei Retschiza sind heftige Kämpfe im Gange.

Im Raum von Witebsk scheiterten wiederum alle Angriffe der Sowjets besonders südöstlich der Stadt unter hohen Verlusten für den Feind. 66 sowjetische Panzer wurden vernichtet und 15 Geschütze erbeutet.

In den beiden letzten Tagen wurden an der Ostfront 359 feindliche Panzer und 43 Flugzeuge vernichtet.

In Süditalien dauern westlich Venafro die heftigen Abwehrkämpfe an. Der Ort Cervaro und eine Bergkuppe nordöstlich davon gingen nach hartem Kampf verloren. Von der übrigen Front wird nur geringe örtliche Kampftätigkeit gemeldet.

Wie bereits durch Sondermeldung bekanntgegeben, erlitten nordamerikanische Bomberverbände am Vormittag des 11. Januar bei Angriffen auf das mittlere Reichsgebiet schwerste Verluste. Die Angriffe kamen infolge des hervorragenden Zusammenwirkens von Jägern, Zerstörern und allen Teilen der Luftverteidigung nicht zu geschlossener Wirkung.

Nach den neuesten Feststellungen wurden 136 nordamerikanische Flugzeuge, darunter 124 viermotorige Bomber, meist vor Erreichen ihrer Ziele, abgeschossen. Die Vernichtung weiterer feindlicher Flugzeuge ist wahrscheinlich.

136 terorističnih letal sestreljenih

Težke izgube severnoameriških bombnikov — 359 sovjetskih oklopnikov in 43 letal uničenih v dveh dneh — Ponovni brezuspešni sovjetski napadi

Führerjev glavni stan, 12. jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Severnovzhodno od Kerča so bili v silovitih bojih zavrnjeni sovjetski napadi, ki so jih podpirala bojna letala.

Tudi južnozapadno od Dnjepropetrovska so ostali siloviti napadi sovražnika brez uspeha.

Na področju pri Kirovgradu se je nadaljeval sovražni pritisk. Z zanosnim protinapadom je osvojila naša izvidniška skupina začasno izgubljen kraj in važno višino, privedla številne ujetnike in zaplenila 12 topov.

Južnozapadno od Čerkasov se je izjalovilo več sovražnikovih sunkov.

Južnovzhodno od Pogrebišča so naše čete zapletene v težke obrambne boje s prodirajočimi sovražnimi silami. Južnozapadno od mesta so bili naši protinapadi tudi včeraj uspešni. Čete neke oklopne divizije so uničile sovjetsko oklopno brigado in zaplenile 50 topov.

Na področju zapadno od Berdičeva in zapadno od Novograda-Volinska je bilo zavrnjenih več krajevnih sovražnikovih sunkov.

Pri Rečici so siloviti boji.

Na področju pri Vitebsku so se zlasti južnovzhodno od mesta znova izjalovili vsi sovjetski napadi z velikimi izgubami za sovražnika. 66 sovjetskih oklopnikov je bilo uničenih, 15 topov pa zaplenjenih.

V obeh zadnjih dneh je bilo na vzhodnem bojišču uničenih 359 sovjetskih oklopnikov in 43 letal.

V južni Italiji se zapadno od Venafra nadaljujejo siloviti obrambni boji. Kraj Cervaro in neki gorski vrh severnovzhodno od tega kraja sta bila po hudih bojih izgubljena. Z ostalega bojišča javljajo le o manjših krajevnih spopadih.

Kakor je bilo že javljeno s posebnim poročilom, so utrpele severnoameriške bombniške jate dopoldne 11. januarja pri napadih na srednjo Nemčijo težke izgube. Vsled izredno dobrega sodelovanja lovskih in rušilnih letal ter vseh delov protiletalske obrambe napadi niso imeli strnjenega učinka.

Po najnovejših ugotovitvah je bilo večinoma pred dosego cilja sestreljenih 136 severnoameriških letal, med njimi 124 štirimotornih bombnikov. Uničenje nadaljnjih sovražnih letal je verjetno.

Boji na vzhodnem bojišču

Berlin, 11. jan. DNB. Mednarodni poročevalski urad poroča o bojih na vzhodnem bojišču:

Zimska bitka na vzhodu, ki se v očividnem nasprotstvu z obema prejšnjima letoma bije ob relativno nizkem mrazu, je stopila s pričetkom nadaljnjih sovjetskih bočnih napadov v velikem Dnjeprovem loku v nov štadij. Južnozapadno od Dnjepropetrovska so izvršili boljševiki z več divizijami po običajni obširni topniški pripravi ter z uporabo bojnih letal in vseh tehničnih pripomočkov še en dodatni probojni poizkus. S tem so nadaljevali namero, ki je bila opazna že pred nekaj dnevi pri Kirovgradu in ki jo je bilo opaziti tudi pri prejšnjih ofenzivah, da bi namreč s stransko razširitvijo napadalnega področja dosegli razbremenitev proti zapadu usmerjenega glavnega napadalnega premikanja.

Trenutno je glavni pritisk boljševiških ofenzivnih oddelkov na južnovzhodnem robu velikega Dnjeprovega loka, medtem ko je v sosednjem odseku pri Kirovgradu popustil. Nemškim četam je uspelo izvesti tamkaj več uspešnih protisunkov ter povzročiti izjalovljenje boljševiškega poizkusa obkolitve oklopniških in motoriziranih nemških oddelkov z izredno velikimi izgubami za napadalce. V vdornem pasu južno od Pogrebišča so poizkušali boljševiki s pomočjo novih sil večkrat prodreti v smeri proti jugu, nemškim vojakom pa je uspelo zavrniti sovjetske napadalne kline in s silovitimi protisunki omejiti operacijsko področje na južnozapadni strani.

Zapadno od Berdičeva ter južnozapadno in zapadno od Žitomira boljševiki tudi včeraj ni so ponovili svojih nedavno z velikimi izgubami zavrnjenih napadov, kar je nedvomno treba pripisovati oslabitvi njihovih tamkaj zelo zbitih oddelkov ter težavam, ki jih imajo z oskrbo, pač pa so privedli boljševiki severnozapadno od Žitomira in Novograda-Volinska iz zaledja nadaljnje napadalne čete, da bi ojačili svoje, v smeri proti Pripjetskim močvirjem tipajoče izvidniške oddelke. Ob tej priliki je prišlo na tem nenaseljenem in neprehodnem ozemlju okrog Sarnov do živahnih spopadov z nemškimi zaščitnimi oddelki.

Iz ostalih odsekov vzhodnega bojišča poročajo, da so boljševiki, kakor se je moglo iz javljenih priprav že delj časa sklepati, po daljšem odmoru prešli na Keršem polotoku zopet k probojnim in izkrcevalnim operacijam. V srednjem odseku so sovjetske čete s prihodom novih sil ojačile svoj pritisk na bojišču zapadno od Gomelja in tudi bitka pri Vitebsku je postala silovitejša, medtem ko javljajo z bojišča pri Nevelju le o krajevno omejenih spopadih.

Trajno zboljšanje vremena omogoča močnejše delovanje letalstva v vseh odsekih bojišča. V letalskih bojih je bilo 10. januarja sestreljenih 25 sovjetskih letal, medtem ko se 2 nemška stroja nista vrnila na svoje oporišče.

Madrid, 12. jan. R. Zunanjepolitični urednik »ABC« izjavlja v zvezi z boji na vzhodu, da pričajo silne izgube moštva in materijala, ki jih nemške čete zadajajo boljševikom, da razpolagajo Nemci še vedno s polno bojno močjo.

Boji v južni Italiji

Berlin, 11. jan. DNB. Mednarodni poročevalski urad poroča o položaju na južnoitalijanskem bojišču:

Za položaj v zapadnem odseku bojišča je značilno, da so Anglo-Američani lahko ponovili svoje poizkuse, da bi prebili nemške črte med Via Casilino in med Monte Maiem šele po 36urnem odmoru. Včeraj opoldne so pričeli z drugo fazo s pomočjo sveže privedenih čet, obenem pa so istočasno poizkušali napasti frontalno z vzhoda ter bočno s severovzhoda. Ravnino pri Cassinu braneči nemški obrambni pas pa je bil medtem ojačen in s kratkimi odmikalnimi pokreti opremljen z novimi taktičnimi predpostavkami za napadalce. Tako je bilo na primer nekaj bočnih postojank težkega nemškega orožja tako prestavljenih, da so prišli napadalci v križni ogenj nemškega orožja, ki je zahteval številne izgube.

Nemške baterije in metalci min so razbili z višin Monte Porchija poizkus proboja Anglo-Američanov na Via Casilini, medtem ko je nemški zaporni ogenj severno od tega kraja med Cervarom in Monte Maiem zahteval ob potoku Candida in na bližnjih gorskih grebenih številne krvave žrtve. Značilno je, da so napadalni valovi invazijskih sil hoteli na jugu obiti kraj Cervaro, najbrže, da bi se izognili enako velikim izgubam, kakor so jih imeli pred kratkim pri San Vittoru. Vendar so jih nemški zaščitni oddelki vrgli nazaj, še preden so prišli do glavnih nemških postojank. Odločna izvedba, nemškega načela, da se ne sme prepustiti nobenih postojank, preden niso v polni meri odslužile svojemu namenu, je tudi včeraj preprečil Anglo-Američanom sleherni prodor na vsej napadalni širini. Severno od Monte Maia je bil razbremenjevalni sunek Američanov razbit s sodelovanjem vsega orožja že pred nemškimi črtami.

Na vzhodnem krilu je britanska 8. armada povzročila v Orsogni škodo na račun civilnega prebivalstva, ker je mesto obstreljevala s fosfornimi in zažigalnimi bombami, ni pa mogla povzročiti nikake vojaške škode. Nemške baterije so močno obstreljevale imperialne čete in prevozne kolone, zlasti pri Lanzianu in pri Ortoni. Tam se nadaljujejo dovozi in ostale napadalne priprave čet novega vrhovnega poveljnika Leetha. Ob jadranski obalni cesti se je izjalovil sunek slabših imperialnih čet sredi nemških ovir.

123 ameriških bombnikov sestreljenih

Po večini so bila štirimotorna letala

Führerjev glavni stan, 12. jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil javlja:

V zgodnjih jutranjih urah 11. januarja so napadli severnoameriški bombniki nekatere kraje v srednji Nemčiji. Ker je nemška obramba takoj nastopila, napadi niso imeli strnjenega učinka. Nasprotno pa je bilo po doslej prispelih še nepopolnih poročilih po nemških lovcih, rušilcih in protiletalskemu topništvu sestreljenih nad državnim ozemljem in zapadnimi zasedenimi ozemlji 123 severnoameriških letal, v veliki večini štirimotornih bombnikov. Sestrelitev nadaljnjih letal zaradi nastopa teme še ni mogla biti potrjena.

Nasproti izredno visoki sovražnikovi izgubi letal in posadk stoji po dosedanjih poročilih izguba posadk dveh nemških lovskih letal. Sedem nadaljnjih posadk pogrešajo.

Velik uspeh nemških lovcev

Berlin, 12. jan. DNB. Mednarodni poročevalski urad javlja:

Po dosedanjih nepopolnih podatkih ene same jate lovskih in rušilnih letal je ta zbila nad 50 štirimotornih bombnikov iz sovražnega oddelka, ki je včeraj priletel nad Nemčijo Silam nemške protiletalske obrambe, ki jih ni oviralo slabo vreme, je uspelo razbiti sovražne bombniške skupine že pri prihodu ter jim v uspešnem sodelovanju z obrambo na zemlji preprečiti skupen nastop. Obramba se je nad Nemčijo stalno ojačevala in ni izostala niti pri odletu ameriških bombnikov, ki so se razpršili v vse smeri. V neumornih napadih so nemška lovska in rušilna letala uničevala sovražne štirimotorne bombnike drugega za drugim. Kako sijajno je uspelo razbiti napad, je razvidno že iz dejstva, da so morali ameriški teroristični letalci odvreči svoje bombe v krogu več 100 kilometrov, često celo na polje. Bombniki, ki so prileteli nazadnje, so morali zaradi silovitosti obrambe odvreči svoje bombe že v obmejnih področjih ter se nato naglo obrniti nazaj, ker so jih zasledovali nemški lovci.

Angleško priznanje nemški borbenosti

Ženeva, 12. jan. DNB. »Nemško letalstvo se ne pusti premagati. To občutijo angloameriške letalske sile vsak dan pri svojih dnevnih in nočnih napadih«, piše letalski dopisnik londonskega »Evening Standarda« Oliver Stewart. »Z največjim junaštvom«, nadaljuje Stewart, »se mečejo nemški letalci nasproti sovražnim jatam, da bi raztrgali njihove formacije. Značilno za nemškega borca je, da se bori do zadnjega. Kaj drugega trdi lahko le oni, ki se z njim ni nikdar spopadel. Nemčija ne razsipa niti ljudi, niti svojega vojnega materijala, ko pa bo prišla ura preizkušnje, bodo stali Nemci trdno in neomajano in se bodo borili z največjo nepopustljivo zagrizenostjo.«

Maščevano zločinstvo

Smrtne obsodbe za izdajo nad fašizmom, s katero je bil omogočen Badoglijev državni udar

Verona, 11. jan. R. Posebno izredno sodišče za sojenje 19 članov velikega fašističnega sveta, je, kakor je bilo že kratko javljeno, v ponedeljek izreklo razsodbo po tridnevnem posvetovanju. Obsodilo je 19 članov velikega fašističnega sveta, ki so na seji od 24. na 25. julija preteklega leta podpisali Grandijevo resolucijo proti Duceju, omogočili s tem Badoglijev državni udar ter tako izdali Duceja in fašizem. Izmed 19 obtožencev jih je bilo 18 obsojenih na smrt, med njimi 13 v odsotnosti. Izmed 6 navzočih je bilo pet obsojenih na smrt: bivši zunanji minister grof Ciano maršal De Bono, bivši poljedelski minister Pareschi, bivši upravnik fašistične stranke Marinelli in bivši vodja društva italijanskih industrijcev Gottardi. Bivši korporacijski minister Cianetti je bil obsojen na 30 let ječe. Državni tožilec je zahteval za vseh 19 obtožencev v imenu »fašistične revolucije v njeni novi republikanski obliki« smrtno kazen.

Obsodba je bila že izvršena v torek dopoldne kmalu po 9. uri nad De Bonom, Cianom, Gottardijem, Marinellijem in Pareschijem in sicer z ustrelitvijo.

Razprava pred posebnim sodiščem

Verona, 12. jan. DNB. Podli sunek v hrbet italijanskega naroda, ki se je pričel na seji velikega fašističnega sveta 25. julija l. 1943, je dobil svoje plačilo s sodbo sodišča v Veroni, čeprav usode italijanskega naroda ni več mogoče popraviti. Člani velikega sveta, ki so postali orodje izdajalske klike Viktorja Emanuela, prestolonaslednika Umberta, Badoglija in Cavallera, so bili obsojen na smrt in so svojo krivdo deloma že plačali s svojo glavo.

O poteku procesa poroča dopisnik nemškega poročevalskega urada, ki se je udeležil razprave, naslednje podrobnosti:

Obtožnica je očitala obtožencem veleizdajo in podporo sovražnika ter izdajstvo fašistične ideje, s katerim je bila oslabljena odporna sila domovine in vojaških operacij. Z izjemo Cianettija, ki mu je sodišče priznalo olajševalne okolnosti, je proglasila sodba ostalih 18 obtožencev za krive in jih obsodila na smrt. Poleg že imenovanih usmrčenih obtožencev grofa Ciana, maršala De Bona, Pareschija, Marinellija in Gottardija ter na 30 let obsojenega Cianettija so bili obsojeni še Grandi, Bottai, Albini, Federzoni, Aliferi, Begnardi, De Marsico, ki so bili sojeni v odsotnosti.

Glavno pozornost je zbudilo čitanje spomenice maršala Cavallera o njegovih spletkah in o vzrokih, ki so povzročili državni udar 25. julija. Prebral jo je predsednik posebnega sodišča odvetnik Vecchini. Maršal Cavallero, ki si je sredi septembra vzel življenje, slika v svojem prikazu, da je od novembra l. 1942. premišljeval o možnosti Ducejevega nasledstva. Da bi v tem primeru olajšal kralju postavitev nove vlade, so imeli več sej, na katerih so smatrali Badoglija kot najpripravnejšo osebnost za nasledstvo. Ko je Cavallero moral decembra l. 1942. zapustiti vodstvo glavnega generalnega štaba, se je še nadalje bavil s temi stvarmi. O svojih načrtih je govoril tudi z ordonančnim častnikom prestolonaslednika, ki mu je zagotovil, da bodo njegove ideje obravnavane na najvišjem mestu. Pri padcu Sicilije je dobil Cavallerov načrt konkretnejše oblike: kralj naj bi Duceju odvzel vodstvo vojne, s čimer bi vojaška pooblastila zopet prešla nanj. »Ostalo bi potem prišlo samo od sebe.« Nova vlada bi bila poverjena Badogliju. Medtem je vršil Cavallero živahno propagando za svoje načrte pri raznih višjih državnih uradnikih in senatorjih. Neki veleindustrijec je izjavil, da je pripravljen dati na razpolago sto milijonov lir. Cavallero je imel razgovore z generaloma Ambrosiiem in Badoglijem, v katerih je bilo sklenjeno, da bodo prišli do cilja »po ustavni poti«, namreč preko velikega fašističnega sveta.

Državni tožilec posebnega sodišča je v svoji obtožnici najprej prikazal tradicijonalno politiko savojske rodbine, ki obstoja v izkoriščanju revolucijonarnih pokretov vse dotlej, dokler ni preveč tvegano. Zato se je tudi l. 1922. majajoči se savojski prestol lahko oprl na fašistično revolucijo. Ko pa so vojaški neuspehi, ki so bili povzročeni s trajno sabotažo generalnega štaba, spravili krono v nevarnost, se je zopet pričelo razkrojevalno delovanje monarhije, ki ga jasno dokazuje Cavallerova zarota. Cavallero je takoj izbral Badoglija, moža monarhije, kakor o tem priča njegov prikaz, ki razkriva različna obdobja v izdajstvu monarhije in generalnega štaba. Ker Ambrosio ni imel junaštva za vojaško revolto, je prišel Cavallero na misel, da se bo poslužil visokih osebnosti fašizma. Zločinski načrt je dobil svoj višek v Grandijevem dnevnem redu. Ta je dal kralju vse pravne in politične možnosti za rušenje režima. O krivdi podpisnikov tega dnevnega reda ne more biti dvomov. 19 obtožencev je s svojim glasovanjem nudilo sovražniku velike prednosti pri vojaških operacijah. Zato je zahteval državni tožilec za vse smrtno kazen.

Obtoženci so pred sodiščem zanikali svojo krivdo. Ciano je n. pr. izjavil, »da ni niti najmanj mislil na to, da bi imel Grandijev dnevni red lahko kake druge posledice, kakor osnovanje širšega narodnega bloka v najtesnejši zvezi s fašizmom«. Obratno pa so potrdile priče, da so si obtoženci — kakor je kasneje dejal državni tožilec — kot ministri in dostojanstveniki zaradi stopnje svoje izobrazbe morali biti popolnoma v svesti svojih dejanj in njihovih nujnih posledic.

Tako je poudaril bivši predsednik senata Suardo, da je med sejo velikega sveta dobil vtis, »da se pripravlja nekaj proti Duceju in proti režimu«. Bivši tajnik stranke Scorza je izjavil, da se mu je zdelo, da se z Grandijevim dnevnim redom pripravlja zarota proti Duceju. Bivši predsednik fašistične poljedelske zveze Frattari je dejal, da je imel občutek, kakor bi hoteli na tej seji postaviti položaj na glavo. Tudi vse ostale priče so potrdile, da je Duce članom velikega sveta točno pojasnil njihovo odgovornost.

Obrambo obtožencev je prevzelo sedem odvetnikov. Ko so končali svoje govore, je odšlo posebno sodišče na štiriurno posvetovanje, po katerem je proglasilo sodbo.

O zaslišanju obtožencev pred italijanskim posebnim sodiščem poroča komunike Agencije Stefani še naslednje podrobnosti:

Ciano je izjavil, da je odšel k Badogliju, kjer je zahteval zase in za svojo rodbino potne liste, nakar mu je ta odgovoril, da želi kralj, naj še nadalje ostane poslanik pri Sv. stolici, sicer pa, da bo na vsak način zaščiten. Na vprašanje državnega tožilca o dogodkih pred sejo velikega sveta je potrdil Ciano, da je že na Bottaijevem domu čital dnevni red, ki sicer ni odgovarjal onemu, ki je bil predložen velikemu svetu, ter da je nato spoznal avtentično besedilo na nekem sestanku z Grandijem v zbornici. Ako bi ga bil Duce poklical pred sejo, bi mu bil povedal, kakšno je stanje stvari. Na vprašanje državnega tožilca, čemu ni tega storil sam od sebe, je odgovoril Ciano, da od takrat, ko ni bil več zunanji minister, ni imel možnosti, da bi z lahkoto prišel k Duceju. Nadalje je potrdil, da je podpisal dnevni red še pred sejo velikega sveta.

Obtoženec Pareschi je izjavil, da ga pasivnost pri italijanskih poveljništvih, o kateri je govoril Duce v svojih poročilih pred velikim svetom, nikakor ni presenetila, ker je dobil o njej mnogo dokazov v svojem delokrogu kot poljedelski minister. Pareschi je nadalje potrdil, da je Duce opozoril na neprimernost Grandijevega dnevnega reda glede na težavni vojaški položaj. V drugem delu nočne seje sta govorila Grandi in Bottai o notranjem položaju. V zvezi s tem je Pareschi ponovno govoril o težavah zaradi birokracije italijanskih poveljništev, ki so se n. pr. branila ustanoviti zvezno poveljstvo med vojsko in poljedelskim ministrstvom.

Cianetti je prikazal svoja izkustva, ki jih je imel kot borec v Albaniji, kjer je opazoval izdajstvo generalnega štaba in višjih častnikov, ter je navedel več primerov, ki so dokazali »namerno in sistematsko izdajstvo generalnega štaba« na Pantelleriji in na Siciliji, zlasti v Avgusti. O prvem delu dnevnega reda je dobil pri čitanju zelo dober vtis, drugi del pa se mu je zdel »nenevarna grožnja«. Priznava, da je bilo njegovo postopanje, ko se je pustil odpraviti od Grandija z izmikajočim odgovorom na njegovo tozadevno vprašanje, »neodpustljivo naivno«. Na seji velikega sveta je izjavil Mussolini, kakor je zatrdil Cianetti, ki se je skliceval na svoj sijajen spomin, da Grandijev dnevni red načenja dve vprašanji: ako bi ga kralj sprejel, potem bi nastali razni problemi, »med njimi tudi njegov osebni«, ako bi ga pa kralj ne sprejel, bi nastala zopet druga vprašanja. Cianetti je nadalje izjavil, da je v svojem govoru v velikem svetu kritiziral tisk in generalni štab, ki sta »pripravljala poraz«. Sicer pa je deset ur po seji pisal Duceju pismo, v katerem je priznal svojo težko zmoto zaradi podpisa Grandijeve resolucije ter mu je ponudil na razpolago svoj ministrski položaj.

O usmrtitvi na smrt obsojenih članov velikega fašističnega sveta javlja rimski radio, da sta se vso noč mudila pri obsojencih dva duhovnika, ki sta jih pripravljala na konec. Zgodaj zjutraj so bili obsojenci prepeljani iz zaporov »Degli Scalzi« na kraj, ki je bil določen za usmrtitev. Tu sta opravila oba duhovnika z obsojenci poslednjo molitev, nakar je sledila izvršitev obsodbe.

Pravična kazen za veliko izdajstvo

Berlin, 12. jan. DNB. Diplomatski dopisnik DNBja dr. Siegfried Horn ugotavlja, da v Nemčiji ne kaže reakcija na smrtne obsodbe, ki jih je izreklo italijansko posebno sodišče proti bivšemu zunanjemu ministru Cianu in ostalim bivšim članov velikega fašističnega sveta, nikakih znakov presenečenja. Horn pravi, da sta sodba in njena izvršitev pravična kazen za neverjetno dejanje izdajalcev in za težke posledice, ki jih je izdajstvo prineslo italijanskemu narodu. Nihče, kdor pozna razpoloženje v italijanskih krogih, ki so ostali zvesti Duceju, se ne bo mogel znebiti vtisa, da je narod, ki je bil z izdajalsko kliko prevaran za sadove svojega dela in za bodočnost svoje dežele, naredil zaključek, ki ga predpisujejo že zakoni vojne, ne glede na to, da fašistično pravo, kakor ga je v odsotnosti obsojeni Grandi sam dekretiral, določa po človeškem pojmovanju najvišjo kazen za dejanja, kakor so jih zagrešili nekateri člani velikega fašističnega sveta pod vodstvom istega Grandija. Ako ne gledamo na človeško tragično stran, ki jo predstavlja izvršitev obsodbe na možu, ki je bil Duceju zaradi svojega sorodstva najbližji, spominjajo danes v Berlinu na dejstvo, da je italijanski narod prav zaradi izkustev svojih južnih bratov s tako zvano osvobodilno akcijo svojega bivšega kralja in Badoglija moral prisiliti sodnike k stališču, izhajajočem iz trdih, toda neizbežnih zakonov vojne, ki jo italijanski narod sedaj na lastne oči spoznava in ki mu je bila vsiljena od njegovih zatiralcev. Sodba, izrečena in izvršena zgodaj zjutraj v torek, ustreza pričakovanjem republikanske fašistične stranke in vlade. Vsaka druga rešitev bi bila kršitev starorimskega zakona, ki ga je sprejel fašizem in ki pravi, da zasluži izdajalec svoje dežele in svojega naroda smrtno kazen.

Turški narod noče vojne

Budimpešta, 11. jan. R. Poročevalec »Pester Lloyda« v Carigradu objavlja izčrpno poročilo o brezpogojni volji Turčije, da ostane nevtralna. Tako ugotavlja, da turški narod noče vojne za nobeno ceno in za nobeno protiuslugo, ki bi mu bila obljubljena. Zaplesti Turčijo v vojno, ki ji je v vsakem pogledu tuja, bi pomenilo samo nadeti ji vlogo vojaškega najemnika in Turčija si je popolnoma na jasnem, da mali vojaki-najemniki zaveznikov ne bodo dobili za to niti najmanjšega plačila. Od dneva razgovorov Inenija, Roosevelta in Churchilla se čuti Turčija osamljeno nasproti sovjetski pošasti, v kateri so strahote boljševizma še povečane s strahotami nenasitnega imperijalizma. Politika odmikanja, ki je bila sankcijonirana v Teheranu in katere posledice so na Balkanu in v severni Afriki že vidne, navdaja množice turškega naroda z nemirom. Turki nočejo umreti in igrati vlogo prve žrtve moskovskih ekspanzijskih nagibov.

Spremembe v madžarski vladi

Budimpešta, 12. jan. DNB. Kraljevi namestnik je sprejel ostavko finančnega ministra Remenyi-Schnellerja kot ministra za gospodarstvo. Ministrski predsednik Kallay je utemeljil ta odstop z lastno željo finančnega ministra in z opozoritvijo, da so zaradi vojnih razmer nastale večje koncentracije sil na vseh področjih postala nepotrebna kocentracija vseh gospodarskih ministrstev.

Finski državni proračun

Helsinki, 12. jan. DNB. Z ukazom predsednika republike je bil s priporočilom čim večje štednje potrjen finski državni proračun za l. 1944, ki ga je 15. decembra l. 1943 sprejela poslanska zbornica in ki določa 15.630 milijard finskih mark dohodkov in 15.618 milijard izdatkov.

Velik japonski napad na kitajsko letališče

Tokio, 11. jan. (Vzhodnoazijska služba DNB.) Japonski bombniki v zaščiti lovcev so v več valovih silovito napadli sovražnikovo letališče Suičvan na jugozapadu pokrajine Kiangsi. Napad je bil izvršen v noči na torek in je trajal do jutranje zore.

Japonski bombniki so premagali odpor več kot desetih sovražnih letal ter so povzročili sovražniku veliko škodo na vojaških napravah. V zraku so japonski lovci sestrelili šest sovražnih letal. Japonske izgube obsegajo dve letali, ki sta se namerno vrgli na cilje.

Poravnajte naročnino!

Novi komunistični porazi

Uničena komunistična krdela pri Strugah, pod Krimom in pri Žireh — Član „plenuma“ OF aretiran v Ljubljani

Ob porazu v Kočevju je bila tudi komunistična Cankarjeva brigada razbita. Ko so jo za silo vnovič sestavili, so se njeni zelo oslabljeni ostanki prel Božičem potikali v okolici Žužemberka. Ropali so med drugim po Mačkovcu pri Dvoru in po Sidinji vasi, ravno na sv. večer pa so zažgali župnišče v Žužemberku. Potem so se umaknili v gozdove proti jugozapadu. Pred novim letom so pri Strugah naleteli na oddelek nemške vojske, ki je čistil tamkajšnje področje. Komunistična krdela so se hotela po svoji stari navadi hitro spet umakniti in razgubiti, a je bilo že prepozno. Očiščevalni oddelek jih je bil med tem obkolil skoro od vseh strani. V spopadih je večina oboroženih komunistov padla in se je maloštevilnim posrečilo uiti.

Uničena komunistična krdela so štela okrog 250 ljudi. Bila sta to dva bataljona Cankarjeve brigade in nekaj ljudi iz malo prej razbite Šercerjeve brigade. V uničenih oddelkih je bilo zelo mnogo Primorcev, katere so komunisti pritirali s Primorskega v Ljubljansko pokrajino. Med padlimi so spoznali tudi nekaj bivših italijanskih vojakov. Cankarjevo brigado tvori sedaj le še en bataljon, ki je bil okrog Novega leta nekje v Suhi Krajini.

*

Z Iga poročajo, da je oddelek nemških čet pri svoji očiščevalni akciji naletel pri Golem pod Krimom na večjo skupino komunistov, najbrž na krdela Levstikove brigade. Skupini so Nemci odrezali glavne smeri za beg in jo prisilili k boju. Komunisti so doživeli strahoten poraz in ut peli zelo visoke izgube. Padlo jih je okrog 150, nekaj pa je bilo ujetih.

Prav tako poročajo iz Logatca o hudem porazu komunističnih krdel pri Žireh. Tako imenovana Vojkova brigada je bila od nemških očiščevalnih oddelkov prisiljena k boju. Bila je popolnoma razbita in njeni ostanki so se raztepli na vse vetrove. Na krajih, kjer so bili boji, so potem našteli 111 trupel padlih komunistov. Nekaj komunistov je bilo ujetih. Trije med njimi so skušali za vsako ceno pobegniti in so bili na begu ustreljeni. Pokazalo se je, da so bili vsi trije s krvjo omadeževani komunistični funkcionarji, ki niso hoteli čakati sodbe, temveč so raje tvegali brezupen beg. Eden med njimi je bil četni komandir Franc Lutar, prekmurski študent, ki je bil znan s komunističnim imenom Rado in je imel kljub svoji mladosti 21 let na vesti več umorov. Ostala dva sta bila Vinko Fortuna in Polde Božnar, tudi oba vneta partijca in funkcionarja.

*

V nedeljo po novem letu je močnejša patrulja domobranske posadke v Novem mestu nenadoma prišla v Vrhpeč, katero so ustrahovali komunisti. Presenetila je tamošnjo komunistično krdelo. Iznenadeni komunisti so se takoj po prvih strelih spustili v beg, ne da bi se poskušali resno upirati. Pustili so na mestu več vojnega materiala, ki so ga domobranci zaplenili, med drugim štiri lahke metalce min. Domobranska patrulja se je vrnila v Novo mesto brez vsakih izgub.

*

Lep uspeh je dosegla pred dnevi ljubljanska policija. Zalotila je jeseni h komunistom prebeglega duhovnika Franca Škerla iz Ilirske Bistrice. Škerl je bil komunističnemu vodstvu seveda zelo dobrodošel, tako da ga je postavilo kar v »plenum« OF. Prisostvoval je v začetku oktobra sej ofarskega »parlamenta« v Kočevju in je na njej celo govoril v »imenu Primorcev«. Dne 4. t. m. je prišel pod napačnim imenom Francesco Šorli s »terena« v Ljubljano, kjer ga je izsledila policija in aretirala.

„Za blagor očetnjave“

Tak je naslov skromnega, a prikupnega glasila, ki ga izdajajo domobranci novomeške posadke. List je hektografiran in izhaja po večkrat na teden. Izšlo je do sedaj že okrog 40 številk. V listu so tudi prav posrečene ilustracije iz življenja in borbe dombrancev, deloma resne, deloma humoristične, poleg njih pa žgoče satirične slike na račun komunistov. Razveseljivo in zanimivo je brskati po ličnih straneh lista. Z vseh veje vedri duh, ki navdaja domobrance, duh nepopustljive borbenosti in neomajnega zaupanja v zmago nad moriskim komunizmom. Vsi sestavki pričajo, kako so fantje prežeti tople ljubezni do svojega naroda in kako jih vodi le misel na njegovo rešitev in na njegovo boljšo bodočnost.

Zimska pomoč

Iz pisarne odbora za »Zimsko pomoč« smo prejeli:

Zastopniki Emone so izročili gospodu prezidentu, divizijskemu generalu Leonu Rupniku 20.000 lir za Zimsko pomoč.

Na simfoničnem koncertu, ki bo v ponedeljek, dne 17. t. m. pod vodstvom dirigenta Draga Marija Šijanca, se bo izvajala kot uvodna točka Škerjančeva »Dramatična uvertura«. L. M. Škerjanc je naš najpomembnejši simfonik in je napisal to uverturo jeseni leta 1941, prva njena javna izvedba pa je bila 12. jan. 1942. na simfoničnem koncertu, ki je prinašal troje Škerjančevih del v prvi izvedbi. Delo, napisano v modernem duhu, je vzbudilo takrat veliko zanimanje in ga bo deležno tudi ob drugi izvedbi na koncertnem odru. Izvajal ga bo pomnoženi radijski orkester. Prireditelj koncerta je Ljubljanska radijska postaja in ves čisti dobiček se bo izročil Zimski pomoči. Predprodaja vstopnic je v Knjigarni Glasbene Matice.

Za informacije glede »Zimske pomoči« kličite: 47-71 (int. 44)! Prostori »Zimske pomoči« so v Puccinijevi ulici 9/I levo. Denarne prispevke pošiljajte po čekovnih položnicah na »Pokrajinski podporni zavod — Zimska pomoč — ček. rač. 16.580«!

Obvestila »Prevoda«

PRODAJA MESA NA ODREZEK »J 7«

Potrošniki bodo v soboto, dne 15. t. m. prejeli pri svojih mesarjih **20 dkg govejega mesa** proti odvzemu **odrezka »J 7«** januarske živilske nakaznice, izdane od mestnega preskrbovalnega urada v Ljubljani.

POZIV ZAVODOM

Uprave zavodov: Splošna bolnišnica, Ženska bolnišnica, Šlajmarjev dom, Leonišče, Emona, Zavod za novotvorbe, sodni zapori, policijski zapori ter javne kuhinje, ki kuhajo za begunce, morajo dvigniti nakazilo za meso vsak četrtek od 10. do 12. ure na Prevodu, Gosposka ul. št. 12/I, soba št. 7.

POZIV MESARJEM

Vsi mesarji morajo biti **v petek** dne 14. t. m. točno ob 8. uri **na mestni klavnici.**

Spremembe v potniškem prometu Ljubljana-Trst

S ponedeljkom 17. januarja bosta vzpostavljena med Ljubljano in Trstom v obeh smereh po dve dnevni direktni zvezi brez prestopanja v Postojni po naslednjem voznem redu:

Ob 5.30	12.40	odhod iz	Ljubljane
„ 7.15	14.25	prihod v	Postojno
„ 7.25	14.50	odhod iz	Postojne
„ 8.57	16.39	prihod v	Trst.
Ob 6.57	13.20	odhod iz	Trsta
„ 8.49	15.17	prihod v	Postojno
„ 9.25	15.50	odhod iz	Postojne
„ 10.55	17.30	prihod v	Ljubljano.

Dosedanji potniški vlak z odhodom iz Ljubljane ob 6.20 bo od 17. t. m. dalje izostal in bo vozil namesto njega dnevno potniški vlak z odhodom iz Ljubljane ob 5.30.

Lokalna vlaka Ljubljana—Postojna z odhodom iz Ljubljane ob 17.30 in v nasprotni smeri z odhodom iz Postojne ob 6.30 ostaneta nespremenjena.

Uspešno čiščenje na Balkanu

Berlin, 12. jan. R. Na Balkanu se je čiščenje proti komunističnim tolovajem uspešno nadaljevalo tudi 9. in 10. januarja. V južni Istri so uničile nemške čete tolpo, ki je štela okrog 100 mož. Neka druga skupina je bila uničena ob severni hrvatski meji. Na bojišču je obležalo 72 komunistov. Mnogo jih je bilo zajetih ali pa so se prostovoljno predali.

V bojih z močnimi komunističnimi skupinami v gorovju severnozapadno od Sarajeva so izgubili tolovaji doslej nad 500 padlih in nekaj sto ujetnikov. Mnogo prisilnih mobilizirancev se je predalo.

V južni Hrvatski je bila uničena manjša skupina 50 tolovajev.

Pri večdnevnih krajevnih očiščevalnih akcijah v srednji Grčiji so imeli tolovaji nad 200 padlih. Zaplenjeno je bilo številno orožje ter mnogo municije.

Rumunski list o boljševiških načrtih

Bukarešta, 11. jan. R. Rumunski list »Porunca Vremii« označuje neko moskovsko tajno povelje, izdano Titovim tolpam, v katerem so dana točna navodila za iztrebljenje vseh neželenih elementov, kot najmanjši program tega, kar nameravajo boljševiki storiti v Evropi v primeru svoje zmage. V tem tajnem povelju, piše list, stoji, da naj se enostavno likvidirajo vsi, ki ne spadajo k najožjemu krogu boljševiških vlastodržcev. Boljševizem, piše list, ne bo delal nobenih razlik. Če ne bo Moskva premagana z našim lastnim orožjem, z orožjem vseh Evropcev, potem bomo vsi končali v istem množičnem grobu. Angloameričani so samo še orodje Moskve. V trenutku, v katerem bi obramba kontinenta bila strta, bi se boljševiki znebili svojih plutokratskih zaveznikov kakor smeti, katerih vonj bi okužil »čisto ozračje komunističnega raja«.

Slaba izbira v Moskvi

Sofija, 11. jan. DNB. Tajnik »Tretje internacionale« Georgij Dimitrov je naslovil po radiju poslanico na Bolgarijo. V njej je svaril bolgarski narod, o katerem je trdil, da ga dobro pozna, pred neko njemu »grozečo nevarnostjo«, ki mu preti, če bo še nadalje ostal na nemški strani in bo ostal sovražnik Anglije in Amerike. Bolgarija mora takoj anulirati svojo vojno napoved Angliji in Ameriki in takoj prenehati sodelovanje z Nemčijo ter sodelovati z Anglijo in Zedinjenimi državami.

»Tretja internacionala« ni mogla izbrati boljšega kakor prav Dimitrova, da bi razveselila s strani Kremlja bolgarski narod s tako slabim propagandnim manevrom. Dimitrov žali vsakega Bolgara, če misli, da bi mogel zvestobo do pogodb tega naroda podminirati, in bolgarski narod ne bo ostal Anglo-Američanom svojega odgovora dolžan.

Stavkovno gibanje v Severni Ameriki

Ženeva, 12. jan. R. Ameriški dopisnik »News Chronicla« piše: »Le z zaskrbljenostjo lahko zaznamujemo uradne ugotovitve ameriškega ministrstva za delo, da je bilo v prvih enajstih mesecih preteklega leta naštetih v Ameriki 3425 stavk.

Sovražnikove izjave pred Badoglijevo kapitulacijo in po njej

Sleparska propaganda Anglosasov, ki je Italijanom pred kapitulacijo obetala zlate gradove, je takoj po dosegi svojega cilja s pomočjo izdajstva badogljevcev pokazala svoje pravo lice. Zdaj ni niti govora več o ugodnostih, ki jih bo deležno italijansko ljudstvo, marveč prihaja na dan znana anglosaška sebičnost, zabeljena s krutim cinizmom. V tem pogledu so si Angleži in Američani popolnoma enaki.

V zvezi s tem objavljamo zopet en primer anglosaškega varanja:

Pred kapitulacijo: ...»Mi prihajamo k Vam kot osvoboditelji. Naša zasedba bo zmerna in dobrohotna«. (Poslanica generala Eisenhowra italijanskemu narodu preko alžirskega radija dne 29. julija 1943.)

Po kapitulaciji: ...»Italijansko prebivalstvo preveva globoko nezadovoljstvo z zavezniško zasedbo. Uporaba nasilja celo napram protifašističnim krogom in ustanovam je značilna za stanje stvari. (»New Statesman and Nation« dne 18. decembra 1943.)

*

Pred kapitulacijo: ...»Zaupajte v svojo bodočnost. Vse se bo dobro izteklo. Korakajte s svojimi ameriškimi in angleškimi prijatelji naprej k svobodi, pravičnosti in miru.« (Rooseveltov in Churchillov proglas italijanskemu narodu po Reuterju z dne 11. septembra 1943.)

Po kapitulaciji: ...»Angleški vojaki, ki prihajajo iz Italije, pripovedujejo o katastrofalnih razmerah v južni Italiji. Kaj težko jih je opisati. Vlada popoln zlom in nobene sledi o kulturi ni več videti, tudi nobenega vodstva in nobenega upanja v bodočnost. Zoolj en cilj imajo še Italijani: živila! Da si te preskrbijo, prodajo ti ljudje svoje sestre, brate, matere, hčerke, sinove, celo same sebe. (Poročilo v angleškem obzorniku »New Statesman and Nation« dne 18. decembra 1943.) »V Badoglijevi prestolnici Bariju se preganjajo po ulicah otroci v celih skupinah in beračijo. Otroci tvorijo prave tolpe, ki so postale celo za angloameriške vojake prava muka. V svojem pohlepu za koščekom kruha zapadajo otroci že v pravo cestno roparstvo. Tudi se kažejo že številni primeri odvratne prostitucije otrok«. (United Press« dne 18. decembra 1943.)

Gospodarstvo

Tajna trgovinska pogodba med Zedinjenimi državami in Sovjetsko Rusijo

V nevtralnem inozemstvu so prejeli te dni iz Washingtona informacije, po katerih je Roosevelt na konferenci v Teheranu navezal pogajanja za obsežno trgovinsko pogodbo med Zedinjenimi državami in Sovjetsko Rusijo, ki naj uredi blagovno izmenjavo v dobi po vojni. Te vesti so zbudile hudo kri ne samo pri Angležih, ki se čutijo najbolj prizadeti, ker smatrajo, da so jim Američani odjedli dobro kupčijo, temveč tudi v krogu ostalih zavezniških držav. Baje so medtem pogajanja že toliko napredovala in je treba pogodbo le še podpisati. V središču dogovorov so sovjetska naročila industrij Zedinjenih držav v vrednosti 10 milijard dolarjev, ki se imajo izvršiti v prvih letih po končani vojni. Zedinjene države bi dobavljale Sovjetski Rusiji potrebno gradivo za obnovo industrije in prometa, popolne opreme za tvornice sladkorja in olja, lokomotive in vagone in različne druge industrijske izdelke. Sovjetska Rusija pa bo plačala te dobave Zedinjenim državam deloma v zlatu, deloma pa z lastnimi dobavami cinka, volframa, mangana, kroma in za prvo dobo tudi z dobavami znatnih količin bencina. Baje si hočejo Zedinjene države takoj po vojni ustvariti ogromne rezerve bencina za eventualno novo vojno. Sovjetska Rusija bi dobavila Zedinjenim državam tudi nekatere industrijske izdelke, kolikor so potrebni na ameriškem trgu.

Informacije o teh pogajanjih so prišle na dan iz krogov predstavnikov ameriške težke industrije, ki ne more prikriti svojega zadovoljstva, da bo na ta način za prva leta po vojni rešena skrbi, kako zaposliti znatno povečan aparat oboroževalne industrije. Roosevelt pa skuša predvsem pridobiti predstavnike veleindustrije za bodoče volitve. Pogajanja ponovno kažejo, da je vprašanje kupčije pri Zedinjenih državah odločilno za vojno in za mir. Zaenkrat še ni znano, kakšno stališče bodo k temu zavzeli v Veliki Britaniji, zlasti glede na stalno zatrjevanje, da je bil na konferencah v Moskvi, Teheranu in Kairu dosežen med zavezniki popoln sporazum tako v političnih kakor tudi v gospodarskih vprašanjih. Ta pogodba je seveda račun brez krčmarja.

GOSPODARSKE VESTI

= **Racionalizacija prevoza živil v Nemčiji.** Že lani so pričeli v Nemčiji po načrtu urejati oskrbo potrošnih središč z raznimi živili, in sicer tako, da ta oskrba najmanj obremenjuje železnice in ostala prometna sredstva. Predvsem je bilo postavljeno načelo, da v vojnih časih ni dopustno na dolge proge prevažati razna živila, če so ta živila na razpolgo v bližjih področjih. Najprej so omejili promet s pivom, ki je pri razdaljah preko 100 km dovoljen le s posebnim dovoljenjem, pri razdaljah preko 250 km pa je sploh prepovedan. S tem ukrepom je bilo preprečeno, da bi se n. pr. pivo iz Bavarske pošiljalo v Vzhodno Prusijo, če je na razpolago pivo iz bližnjih pivovarn. Voditelji nemškega prehranbenega stanu so izdali podobne tržne predpise tudi za druga živila. Tako so uredili oskrbo velemest z mlekom iz prometno najbližjih področij. Za oskrbo potrošnikov s surovim maslom so določena posebna oskrbovalna področja, ki smejo dobavljati le v določena, potrošniška področja. S tržnim redom za kruh je bilo prepovedano prevažanje kruha na razdaljah preko 50 km. Oskrbovalni načrt za mline točno predvideva, iz katerih pridelovalnih področij dobiva posamezni mlin potrebno žito, in v katera potrošniška področja dobavlja moko. Tako je po načrtu predvidena najracionalnejša pot žita do mlina in moke iz mlina do potrošnikov. Na sličen način je bil že lani urejen tudi promet z marmelado in prevoz octa. Za oskrbo sladkornih tvornic s peso je določen točen načrt, prav tako za dobavo sladkorja potrošniškim središčem. Lani je bilo tudi določeno, katera področja s presežki krompirja oddajajo krompir posameznim pasivnim področjem z najmanjšo obremenitvijo prevoznih sredstev. Te dni je bil v tej smeri napravljen nov korak. S tržnim redom za klavno živino, ki ga je izdala glavna zveza za nemško gospodarstvo z živino, je v načelu prepovedano pošiljanje mesnih izdelkov na razdalje preko 100 km od tvornice mesnih izdelkov. V tej zvezi poudarjajo, da se v vojni ne sme dopuščati, da se na eni strani pošiljajo mesni izdelki iz severne Nemčije n. pr. na Tirolsko in obratno n. pr. iz Bavarske v Berlin. Določena so tudi oskrbovalna področja tudi za meso in se posamezna potrošniška središča v Nemčiji oskrbujejo iz v naprej določenih živinorejskih področij.

= **Uporaba špirita za pogon motornih vozil v Južni Ameriki.** Zaradi težavne oskrbe s tekočim gorivom so pred vojno samo v nekaterih evropskih državah uporabljali špirit kot pogonsko sredstvo za motorna vozila v mešanici z bencinom. V zadnjih letih pa so mešanje špirita z bencinom uvedli v skoro vseh južnoameriških državah, na eni strani zaradi nezadostnih dobav mineralnega olja spričo pomanjkanja ladijske tonaže, na drugi strani zaradi tega, da se potrošijo neprodane zaloge žita. V Argentini, kjer so nekaj let zažigali stare zaloge koruze, so v letu 1942 sprejeli zakon, po katerem je država dala na razpolago 24 milijonov pezov za gradnjo novih tvornic špirita. Špirit izdelujejo predvsem iz koruze, v zadnjem času pa tudi iz pšenice in ječmena. Sedaj proizvajajo na leto 110 milijonov litrov špirita, za kar je potrebno okrog 330 000 ton koruze (iz 3 kilogramov koruze se dobi 1 liter špirita). Brazilija je že leta 1941 potrošila za mešanje z bencinom preko 100 milijonov litrov špirita. Špirit izdelujejo iz melase sladkornega trsa, v zadnjem času pa tudi iz mandiokove moke (mandioko je tropska rastlina, katere gomolji vsebujejo mnogo škroba in se iz njih pridobiva moka, ki se uporablja tudi za kruh in za razno pecivo). Še leta 1940 je Brazilija izvozila predvsem v Zedinjene države 12 milijonov kilogramov mandiokove moke, sedaj pa je ta izvoz zaradi pomanjkanja ladijske tonaže onemogočen. V teku letošnje spomladi bo pričelo v Braziliji 8 tvornic izdelovati alkohol iz mandiokove moke. Vlada v Čilleju je lani v jeseni odločila, da se zaradi težavnega vnovčenja starih zalog vina uporabi 20 milijonov litrov vina za izdelavo špirita za mešanje z bencinom. Tudi v Paragvaju in Kubi se je znatno povečala proizvodnja špirita.

Velike severnoirske izgube v Sredozemlju

Ženeva, 12. jan. DNB. List »Belfast Weekly Telegraph« prinaša pol strani imen in naslovov onih irskih vojakov, ki jih smatrajo za pogrešane po zadnjih operacijah v Sredozemlju. Gre za može iz Belfasta, tako da je bilo v nekaterih ulicah več rodbin naenkrat obveščenih o tragični usodi svojih svojcev. Verjetno se jih je večina udeležila bojev na otoku Lerosu, potem ko so bili preje nastanjeni v Palestini in na Malti.

Američani počasi priznavajo izgube

Ženeva, 11. jan. R. V nasprotju z občajno trditvijo Zedinjenih držav, da so dosedanje izgube na bojiščih izredno nizke, priznava oddelek za propagando vojnega ministrstva Zedinjenih držav v nekm pozivu ameriškim ženam, da številke izgub rastejo in da morajo žene prevzeti gotove položaje v armadi, da se bodo mogli moški odposlati na bojišča.

Neki tipični poziv v listu »Philadelphia Enquirer« se začenja z naslednjimi besedami: »Žene Philadelphije! Morete zapreti oči pred naraščajočimi številkami izgub? Armada vas nujno rabi. Javite se še danes na najbližji rekrutni postaji!«

Kratka poročila iz vsega sveta

Oslo, 12. jan. R. V srednjenorveškem kraju Tynset, ki je 100 km južno od Trondheima, so izmerili temperaturo —52 stop., kar je najnižja temperatura tega leta, poroča »Afton Postens«.

Ženeva, 12. jan. R. »Daily Herald« poroča iz New Yorka, da gledajo severnoameriški starši s težko skrbjo proti Evropi, ker jim je postalo jasno, da bo moralo umreti tam v letošnjem letu 1 do 2 milijona njihovih sinov. Sedaj vedo, da njihova država ni prevzela samo teoretične obveznosti.

Peking, 12. jan. R. General Peng Limin je bil imenovan za generalnega tajnika politične organizacije Hsinminhui. Peng Limin je študiral državne vede v Jeni ter si je pridobil obširno znanje o nemškem policijskem ustroju na pruski policijski akademiji.

Bangkok, 12. jan. R. Zaradi pomanjkanja premoga v Kalkuti bodo plinarne v februarju ustavile obrat.

Barcelona, 12. jan. R. General Luis de la Guardia je po kratki influenci umrl v torek v Barceloni v 74. letu starosti.

Bern, 12. jan. R. Kakor poročajo iz Londona, je svaril Liddel Hard Angleže, naj ne precenjujejo rezultatov sovjetskih napadov, ker ni opaziti nobenih znakov kake nemške slabosti.

Stockholm, 12. jan. R. Ameriški general Patton je dobil brzkone zaradi svojih »zaslug« za pretepanje bolnih vojakov, od angleškega kralja visoko odlikovanje.

Stockholm, 12. jan. R. Na tiskovnem sestanku v Washingtonu je izjavil admiral Halsey, poveljnik ameriške mornarice na Tihem oceanu: »Tokio je treba zavzeti!« To je dolga pot!

Prodaja svežih morskih rib

se je na ljubljanskem trgu po prizadevanju nemškega svetovalca za prehrano po dolgem zastoju spet pričela. Cena jim je 36 lir za kg. Na poti so nove pošilike in je upravičeno upanje, da si bodo potrošniki mogli še večkrat nabaviti sveže morske ribe.

Delavski vestnik

Predavanja v obratih

O protikomunističnih predavanjih v tovarnah in drugih delavskih obratih smo že poročali in označili uvedbo kot izredno srečno in uspešno zamisel. Na teh predavanjih izvedo poslušalci, ki so bili doslej izpostavljeni vsem mogočim sleparijam in nasilstvom komunistične propagande, objektivna in nesporno ugotovljena dejstva o pravem značaju komunizma ter o pogubnem delovanju OF. Ta uničevalni pokret je gnojen tvor na narodovem telesu, ki ga je treba odstraniti, da ne okuži celote. Poslušalci povsod z velikim zanimanjem slede izvajanjem govornikov, saj je naš človek toliko zrel, da ceni objektivno resnico in je je po tolikem času najbrezobzirnejše komunistične gonje tudi zelo potreben. Predavatelji imajo ravno med delavskim življem prav obširno polje za delovanje ter so lahko prepričani, da njihove besede padajo na rodovitna tla.

Zlasti domoljubna in narodna nota, ki preveva izvajanja predavateljev, najde obilo odmeva v srcih in dušah poslušalcev. Nekdaj so govorniki delavstvu vse preveč poudarjali gmotno stran, kakor da so delavci brezčutna bitja, ki se zanimajo samo za mezdna vprašanja. S prozornim namenom so ga vzgajali v brezdomovinskega robota, ki nima drugih potreb, kakor so čisto gmotne koristi, in ki mu je tuje vsako narodno in domoljubno čustvovanje.

Protikomunistična predavanja z uspehom skušajo to popraviti ter v delavskih vrstah oživiti narodni ponos in domoljubje. Naš delavec z zadoščenjem čuti prijetno razliko med nekdanjimi predavanji levičarjev, ki so delavstvo samo hujskali k razredni borbi, in med besedami sedanjih govornikov, ki naglašajo potrebo sloge vseh narodnih slojev. V bratski slogi in sporazumu vseh činiteljev je gotovo tudi vprašanje delavske blaginje laže rešljivo kakor v divjem boju razredov na življenje in smrt. Dogodki so pokazali, da mora biti tudi razredno zaveden delavec predvsem domoljub in narodnjak, če naj je polnovreden član narodnega občestva.

O „ljudskih frontah“

Najbolj priljubljena krinka, ki si jo kominterna rada nadeva, da preslepi delavske sloje, so »ljudske fronte« v raznih državah. Kjer koli so bili komunisti prešibki ali pa niso uživali zaupanja ljudskih množic, so se se posluževali tega naziva, da bi zvabili v svoje vrste množice nameščencev, nižjih uradnikov, delavcev in kmetov. Brž pa, ko se je komunistom kje posrečilo, da so se skrili za vabljivim imenom ljudske fronte, ki združuje v sebi običajno stranke z različnim programom glede socialne ureditve ter z različnimi pogledi na državo in njeno politiko, so takoj pokazali svojo pravo naravo in očitno krenili v skrajni komunizem.

Svetovna javnost je imela priliko, da je spoznala že dve »ljudski fronti«, ki pa sta obe končali prav žalostno, ker so ju komunisti začeli izkoriščati v svoje namene ter ju napravili za pokorni dekli kominterne. Ena izmed teh vabljivih ljudskih front je bila osnovana v Franciji tik pred začetkom sedanje vojne in je prav neslavno propadla, kajti njeni voditelji so vodili izrazito razkrajajočo politiko, kakor je pač to zahtevala kominterna, ki je imela pred petimi leti bistveno drugačna navodila za politično taktiko, kakor jih ima danes.

Druga »ljudska fronta« je bila osnovana v španski revoluciji in je neizogibno vodila v državljansko vojno. Ko so namreč v revolucijskem gibanju prevladali komunisti, je nastopil v pokretu razcep, ki je imel za posledico državljansko vojno ter popoln poraz komunistične »ljudske fronte«. Španiji pa je početje ljudske fronte nakopalo nesrečo, od katere se še doslej ni opomogla.

Popolnoma enak je pri nas razvoj komunistične OF, ki si je dala naslov ljudskega »osvobodilnega« pokreta, saj so se njeni odlični člani učili politike, taktike in borbe na Španskem ter so vse to prenesli k nam z vsemi podrobnostmi in napakami. Ko je namreč v OF prevladala komunistična partija, je brezobzirno odrinila vse ostale sodelavce, tako da so ji po nekaj mesecih ostali le še krščanski socialci in nekaj posameznikov napredne smeri, ki so bili že tako vedno znani kot načelni nezadovoljneži in razdirači. Ti ostanki so se hočeš nočeš zlili v komunistično stranko, medtem ko je zdravi ljudski živelj ostal ob strani in kmalu prešel v odkrit odpor. Zaradi tega bi bila OF že davno doživela svoj konec, ako ne bi imela v badoljevcih pomagačev, ki so najprej skrito, nazadnje pa čisto odkrito skrbeli, da so komunisti dobivali vedno nove injekcije, ki so jih obdržale pri življenju. Badoljevci so poskrbeli tudi za to, da so z blokadami in drugimi podobnimi ukrepi od časa do časa napodili v hribe večje ali manjše število mladih ljudi in jih s tem na milost in nemilost izročili komunističnemu terorju.

OF v naših gozdovih je organizirana čisto po španskem vzorcu, ki so ga k nam zanesli Baebler in drugi udeleženci španske državljanske vojne. Vodilna mesta v OF in v oboroženih krdelih imajo zasedena samo preizkušeni komunisti, stari partijci, vsi zavezniki skupaj pa ne pomenijo nič. Vse je za las tako kakor je bilo na Španskem. Zato vladajo tudi iste metode: množestveni umori, pokoli, požigi in razbojništvo vsake vrste.

Pri vsem tem pa vodstvo OF, ki je popolnoma podrejeno partijcem in mora v vsem ustrezati njih ukazom, od časa do časa čuti potrebo, da svoje gibanje pobarva z nacionalnim nadihom, po potrebi pa celo zatrjuje, da ni proti cerkvi in veri. Vse to je danes le še smešna komedija. Vse lepe besede o svobodi, veri in narodnosti so že davno ovržene v dejanju in danes ni mogoče več preslepiti nikogar, saj je na dlani grozotna slika posledic komunistične strahovlade. Delovno ljudstvo ne naseda več komunističnim lažem o svobodi, socialnem raju in ljudski fronti, temveč si hoče graditi boljšo bodočnost v tesni povezanosti z vsem ostalim slovenskim narodom.

Ameriški Poljaki proti sovjetskim ponudbam

Stockholm, 12. jan. R. Predsednik odbora ameriških Poljakov Vegrzynek je izjavil Reuterjevemu dopisniku v posebnem intervjuju: »Nobena poljska vlada ne bi mogla sprejeti sovjetske ponudbe, ki predstavlja samomor poljskega naroda. Sovjeti ne zahtevajo poljskega ozemlja iz strateških razlogov ali iz notranjih potreb Sovjetske zveze, temveč zato, ker jim je Poljska ovira na poti v zapadno Evropo.«

Bolivijski škandal s ponarejenimi dokumenti

Buenos Aires, 11. jan. DNB. Po poročilu iz Monte Videa pripravlja tamošnje bolivijsko poslaništvo noto na medameriški politični obrambni odbor, ki naj bi vsebovala senzacionalna poročila o ponarejenih dokumentov. Po tej noti naj bi nekateri novi vladi v La Pazu sovražni elementi podtaknili Zedinjenim državam ponarejene dokumente o vzrokih prevrata. Objavljena sta bili ponarejeni pismi, ki sta si jih pisala bolivijski vojni ataše v Berlinu, Belmonte, in prejšnji nemški poslanik Ernest Wendler. V zvezi s tem je tudi poudarjena izjava bolivijskega zunanjega ministra Tamayja, ki je bila izdana pred kratkim in ki pravi, da poizkušajo v inozemstvu dokazati, da so pri revoluciji v Boliviji igrali vlogo tuji vplivi, kakor je na primer trdil ameriški zunanji minister Cordell Hull.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Mislite na tiste, ki se jim godi slabše ko vam! — Prispevajte za Zimsko pomoč!

V gnezdu iz granita

Presenečenja ob zapadni francoski obali

Nemški vojni poročevalec P C. Ettinghofer piše:

Večno morje šumi in diha kakor mogočna žival, ki bi se rada vrgla proti črnim bleščečim se, oglodanim čerem, pa se mora vdati in umakniti, da kmalu znova navali. To je večna igra valov ob zapadni obali Francije. Na tem mestu so pred dva tisoč leti stali nemara že rimski legionarji s Cezarjem na čelu, nemara prav na tej skali, s katere so gledali tja proti Albionu, kakor delamo sedaj mi. Valovi pa so tedaj bržkone prav tako šumeli in morje je prav tako enakomerno dihalo kakor sedaj. Kaj bi nekaj tisoč let v življenju neskončnega oceana!

Pozneje so te skale videle bojevnike drznega Viljema, normanskega osvajalca, ki se je popeljal v Anglijo, da bi zlomil ponos tega otoka. Tu so gospodarili v stoletjih nemirnih časov grozoviti obalni pirati, ki so se preživljali ponajveč od tega, kar jim je morje naplavilo na breg. Če so v viharni noči opazili zunaj ladjo, ki so ji luči divje plesale gor in dol, so stekli prebivalci teh samotnih skalnih ozemelj s plamenicami in svetilkami ven ter jih privezali kravam na roge. Jadrnica na viharnem morju je menila, da ima eno ali več ladij pred seboj in se je usmerila proti čerem, kjer se je potem žalostno razbila.

Vojna, stiska, smrt in razdejanje so bili tu vedno na dnevnem redu. Toda sedaj je dobila pokrajina nov obraz, ki jo je spremenil za mnogo človeških pokolenj ter ji dal trde poteze z vojnami nabitega dvajsetega stoletja. Ta skalna gnezda iz granita niso več prazna, temveč so dobila jajca iz betona. Tako je, kakor da je mogočna zver iz pradavnine položila svoja motno svetlikajoča se velikanska jajca v skalo in jih potem zagrebla, da moli le kakšna malenkost iz mrke okolice. Tu in tam kakšno ogromno jajce, iz duplin in jam in globeli pa grozijo črna usta topov proti zelenkasti neskončnosti, ki tam zunaj valovi in diha.

Dežela je videti na prvi pogled zapuščena. Kaj je s tistimi velikanskimi jajci tam, zakaj so jih skrili pod kamuflažne mreže? In kaj hočejo topovi, ki tam samotni čakajo? Ne, nikakor ne čakajo samotni, kajti ko obideš kakšno skalo, se znajdeš nenadno v kakem oporišču, v katerem se nemški vojaki vadijo ob topu, dokler jim vsi gibi ne uspejo tudi v spanju. Strma steza vabi človeka na sprehod navzdol, k bregu — toda nemogoče je priti do njega, kajti vsepovsod, očem sprva nevidna, se vije bodičasta žica. A še druga presenečenja so baje pripravljena v skali, kakor nam pomežikujejo z očmi. Pristanek sovražnih čet na tem področju bi bil preprosta blaznost.

A kako je dober kos dalje, kjer skala ni tako razglodana in strma, temveč je obala prav ploščata? Tudi tam je Organizacija Todt sukala svoje pridne roke, nemara je bila celo marljivejša kakor zgoraj v skalah ter je svoja betonska jajca tako skrila, da jih ni nič, prav nič videti, dokler ne padeš čeznje. In tudi tukaj opaziš vojake šele potem, ko stojiš že skoraj med njimi, medtem ko je straža opazila nas že od daleč ter sporočila naše bližanje.

Pod topovskimi žrelI, ki pretijo iz skalnih gnezd ali iz ozkih in dobro skritih betonskih utrdb, odhajajo mali ribiški čolni na valujoče morje in se vračajo čez ure ali šele čez nekoliko dni, a vsak opravlja svoje delo, kakor da ni vojne nevarnosti. V sijaju večernega sonca krpajo ribiči svoje mreže v školjkovitem pesku na obali. Poleg njih razobešajo gospodinje svoje sveže oprano perilo in ga zaradi vetra obtežujejo s kamni. Morje se je pomaknilo nazaj, blato sega daleč ven, v njem pa ležijo premnogi mali in veliki čolni na strani in se gugajo. Takšna so videti ladijska pokopališča.

Tako je bilo vedno in tako bo vedno, še po stoletjih. Vedno bodo živeli smeli ribiči na majhnih, rdeče ojadranih čolnih, tu ob zapadni obali Francije. Večno morje pa bo dihalo in šumelo kakor danes in kakor že tisočletja. Skale bodo črne in razglodane — le nove poteze si ne bomo mogli odmišljati od te pokrajine, betonskega spomenika borbe za evropsko obalo, trdnjavski zid ob Atlantiku, težkih, velikanskih betonskih jajc, ki leže tu in tam in povsod, kjer jih ne slutiš, tam celo najbolj, v gnezdu iz granita. Gorje mu, ki bi poskusil ta jajca razbiti!

Davninske živali

Vobče je znano, da so v davnih dobah zemeljske zgodovine živele živali, ki jih danes ni več. Izumrle so in le njihove ostanke, navadno trda ogrodja, še najdemo v zemeljskih skladih ter sklepamo iz njih, kakšne so morale biti. Vse v teh pradavnih časih živeče živali pa vendar niso izumrle in nekaj malega se jih je ohranilo do današnjega dne. Z malimi izjemami so vse redke, nekakšni upokojenci, ki jim — kakor se zdi — ni prisojeno več dolgo življenje. Med izjemami, ki se še krepko drže v precejšnjem številu, sta na primer jež in tapir.

Jež (erinaceus), kakršen je danes, je lovil mrčes po Evropi, ko so tu še rasle palme in se pasle antilope. Videl je še praslone, sescezoba in strahonjo, velepasavce in luskavce, prednike današnjih opic in levov ter tigrov, ki so oživljali evropske pragozde, današnji naš rjavi premog. To je bilo v začetku srednjega terciara, torej pred več milijoni let.

Tudi tapir (tapirus) je iz teh davnih časov; ohranjen je v dveh vrstah, v amerikem in indijskem tapirju. Ameriški živi v gozdovih Južne Amerike, indijski pa na otoku Borneu in Sumatri. Kakor jež so tudi tapirji živali mraka in teme. Redko jih obsije sonce, isto sonce, ki jim je svoj čas dalo življenje.

Redka je okapija (okapia jahnstoni), ki je za tvorbe rjavega premoga tudi živela v Evropi. Ohranila se je do današnjega dne edino le v pragozdovih afriškega osrčja, med Albertovim jezerom in rekami Uelle, Kongo in Aruvimi. Okapija je prežvekovalec iz rodu žiraf, vendar nima tako dolgega vratu in nog kakor navadna žirafa. Tudi pisana je drugače: temno rdečkasto rjava je in ima po nogah in stegnih bele prečne proge. V plečih je visoka poldrug meter. Glava je podolgasta, koničasta in nosi nastavke za roge, ki prodro kožo šele na starost. Ušesa so velika, rep je kravji. O eksistenci te živali so vedeli že starejši raziskovalci Osrednje Afrike, ker so našli pri tamkajšnjih domačinih pasove in ogrtače iz kože te sicer neznane živali, ki je tam imela ime »ndumbe«; odkrili so jo šele leta 1901. Več okapij je uplenila potem nemška znanstvena ekspedicija v letih 1910/11, ki je prva napravila fotografski posnetek te zanimive živali. Okapija se drži težko dostopnih pragozdov, kjer se hrani z listjem podrastja. Kakor žirafa kljusá tudi okapija.

Od plazilcev je prava starinska žival hatterija (sphenodon punctatum), tuatera domačinov, ki se je ohranila v majhnem številu na otočkih pri Novi Zelandiji. Ta 60 cm dolgi kuščar, podoben legvanom, živi v rovih, ki si jih sam izkoplje, in se hrani po roparsko z majhnimi živalmi. Rad gre v vodo, sicer pa je ponočna žival. Haterija ima na temenu še tretje oko, kakor je bilo to običajno pri plazilcih pradavnih dni. Neizpremenjena se je ohranila izza permske tvorbe, torej iz konca paleozoičnega veka.

Od rib bi omenili staro, latimerijo, ki so jo leta 1939 slučajno zajeli v mreže ribiči na vzhodni obali Afrike, ne daleč od East Londona. Ta riba je iz rodu plavutnjačic, ki so živele v devonu, torej še pred permom, po računu geologov pred kakimi tri sto milijoni leti. Plavutnjačice so veljale že za zdavnaj izumrle ribe, kajti najmlajše njihove ostanke so sledili v kredni tvorbi, ki jih stavimo za 50 milijonov let nazaj. In vendar še žive, kakor kaže ta primerek, ki menda ni edini na svetu. Žal se ta poldrug meter dolga riba znanosti ni ohranila cela. Niso jo mogli takoj konservirati, zato imamo danes od nje samo kožo in okostje, drob pa je uničila vročina tamošnjega podnebja in je šel v izgubo.

Latimerija ni edina žival, ki jo poznamo samo iz enega edinega primerka. Takih živali je še nekaj in tudi naša dežela se lahko pohvali s tako živaljo. Je to jamski hrošč anophthalmus capillatus, ki so ga našli na Kočevskem in je zdaj spravljen v Berlinu. *S. B.*

Naročite se na „DOBRO KNJIGO“!

Naročite se na »DOBRO KNJIGO«, če še niste naročeni! V zbirki izide vsak mesec en roman, mesečna naročnina pa znaša:

a) **za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega naroda« ali »Domovine«, 10.— lir za broširano in 20.— lir za vezano knjigo;**

b) **za ostale naročnike 11.— lir za broširano in 22.— lir za vezano knjigo.**

Naročnike sprejema uprava »Jutra« v Ljubljani, Puccinijeva 5. — **Prijavite se lahko tudi njenim inkasantom, izven Ljubljane pa po pošti.**

Frana Levstika „Najdihojca“ jubilar

Spomini okoli sedemdesetletnika dr. Ščitomira Dolenca

»Pa mi povejte, kdo je Najdihojca? Ne veste? — In kdo je Cvilimožek? Tudi ne veste? Hm, gospodič maturant, slabo ste pripravljeni za zrelostni izpit! No, pa veste vsaj, kdo je Palecglava in Kolenoga? Niti tega ne?! — Sédite! Danes ste dobili red nezadostno... Prav slabo!« bi rekel profesor slovenščine pred petdesetimi leti.

Dà, dà. Pred dvainpetdesetimi leti sem maturiral jaz in z menoj tudi Najdihojca. Te dni je dosegel 70. leto. Ves je še čil in z oprtnikom leta po mestu in okolici ter pripoveduje, da je letanje koristnejše kakor vsi prejšnji njegovi sporti.

Čestital sem mu k življenjskemu jubileju in ga nasvedral:

«Dragi Ščitomir, kdo in kdaj ti je dal še drugo originalno ime Najdihojce?«

Dr. Ščitomir Dolenc, sodni svetik v pokoju, mi je odgovoril:

»Ime Ščitomir sem dobil po stricu in botru Ščitomiru Vilharju; bil je nečak pesnika Miroslava Vilharja, navdušen narodnjak, buditelj in trgovec v Prezidu. Ime Najdihojca pa mi je dal pesnik Fran Levstik v Repnjah na Kopitarjevi slavnosti.«

»Kako se je to zgodilo?«

»Do svoje smrti trdovratni samec Levstik menda ni imel daru niti za znosnega ljubimca, še manje za solidnega zakonskega moža. Brez dvoma pa bi bil vzoren oče. Zakaj otroke je ljubil prav izredno. Žal, le tuje otroke. Ljubil jih je tako, da je celó pesmi zlagal nanje. V Levstikovih zbranih spisih je na primer otroška pesmica o Cvilimožku: ‚Cvilimožek, debel možek, ima trebušček ves napet, da ne more ž njim na led‘... To je pesem na cvilimožička iz gume; če si ga pritisnil na trebuh, je zacvilil iz piščalj pod hrbtom. Tisti možic je bil last Borisa Zarnika, današnjega vseučiliškega profesorja v Zagrebu. Levstik se je namreč često igral z otroki dr. Valentina Zarnika. Otroci so ga zato zelo radi imeli, in iz tistih iger z Miljutinom, Igorjem in Borisom so pač vzklile nekatere Levstikove vzorne otroške pesnitve in Levstikove romantično pošastne izmišljotine.«

»Kar govóri! Zanimajo me tudi pošasti!«

»Kakor Cvilimožek sta tudi Palecglava in Kolenoga Levstikova ustvaritev. Naš pokojni tovariš dr. Miljutin Zarnik je pripovedoval, kako se je bal iti na hišno podstrešje na Sv. Petra cesti 41, kjer so stanovali Zarnikovi. Levstik je namreč otrokom pripovedoval, da rogovili na podstrešju strašno bitje, ki obstoji samo iz palca z glavo in skače. Tovariš temu strahu je bil Levstikov Kolenoga: noga do kolena, na katerem tiči glava, ki takisto skače. Menda so Zarnikovi trije dečki preveč tiščali na podstrešje in delali tam škodo, Levstik pa jih je s strašilom ukrotil.«

»In prav tako si je Levstik izmislil Najdihojco?«

»Dà, prav tako. Ker je moj oče dr. Hinko Dolenc, eden prvih zastopnikov Notranjske na polju leposlovja, največji ljubitelj in najboljši poznavatelj njenih naravnih krasot in grozot, občeval in prijateljeval z menda vsemi takratnimi političnimi, narodno buditeljskimi in literarnimi veljaki, smo se starši in otroci Dolenci udeležili tudi Kopitarjeve slavnosti v Repnjah. In takoj je bil Levstik med nami otroki, mene pa je prekrstil na ime Najdihojca. Tako mi je posvetil celó svoje pesmi: ‚Božič odpisuje Najdihojci‘ in ‚Najdihojca, palček naš‘.«

»Si bil često v Levstikovi družbi?«

»Odkar je bil Levstik domači učitelj na Kalcu, otrok Miroslava Vilharja, torej tudi moje matere, se ni pretrgalo prijatelstvo z mojim očetom. V Ljubljani nas je večkrat obiskal in skoraj nikoli praznih rok. Nas otroke je imel zvesto rad in nam je prinašal pomaranče, fige in še kaj. Še ko je postajal odljuden in se je ogibal družbe, ga je vabil oče na naš dom. Spominjam se, da sem mu nesel v Študentovsko ulico, kjer je prebival nekaj časa, očetovo darilo: neko kratkočasno igro na lesenj plošči z luknjicami in klinčki, ki so se prestavljali. Levstik je bil darila vesel in mi je podaril srebrno desetico. Kupil sem si bonbonov in cigaret ter tako začel pušiti kot gimnazijski prvošolec... Pa še z drugim slavnim pisateljem sem občeval po očetovi zaslugi.«

»Prav gotovo z Jurčičem!«

»Uganil si! S takrat in še dolgo pozneje in prav do današnjih časov najbolj priljubljenim romanopiscem, politikom in urednikom Josipom Jurčičem. Večkrat sem mu prinesel v uredništvo Slovenskega Naroda kak očetov članek, podlistek ali beležko. Spominjam se, da smo nekoč na Golovcu pekli jančka. Menda je bil z nami tudi Levstik. Jurčič je kakor vsi prinašal za ogenj drače in suho vejevje ter je splezal celó na drevo in lomil suhe veje. Bili smo zelo dobre volje. Ko je Jurčič pozneje zbolel in obležal, sva mu z očetom prinesla kljunačev za izboljšanje prehrane. Bil je videti slab, vendar ne bi bil mislil, da ne preživi več prihodnje pomladi.«

»A zdaj mi povej potek svojega življenja!«

»Rojen v Ložu leta 1873, sem se s starši leta 1878 preselil v Ljubljano, kjer je moj oče deloval kot sodnik, deželni poslanec, ljubljanski občinski svetovalec, pa pisateljeval in novinaril. Dobro se spominjam, da sem gledal baklado na čast kranjskih Janezov, ki so se vrnili iz Bosne. Po dovršitvi gimnazijskih ukov sem šel v Gradec na pravno fakulteto in postal praktikant pri poštni direkciji v Trstu. Toda kmalu sem presedlal na sodno stroko in služil v Trstu, Rovinju, Kobaridu, Buzetu, Labinju, Crezu, Podgradu, Sežani in naposled v Novem mestu. V slednjem sem delal po prvi svetovni vojni do upokojitve 1934. Večkrat sem moral živeti ločen od svoje obitelji. Imam dva sina in dve hčeri; vsi so poročeni in preskrbljeni ter imam doslej že šest vnukov. Silno razmnožene obitelji Dolencev torej tudi jaz nisem zanemaril s prirastki!

V Novem mestu sem služil zdržema nad 15 let in gojim prav lepe spomine; rad se vračam k tamošnjim dobrim znancem in prijateljem. Dolenc se je počutil med Dolenjci zmerom izvrstno! A na vseh svojih službenih mestih sem rad poiskal bistro, živahno družbo in mislim, da tudi jaz nisem bil dolgočasen. V mnogih krajih sem bil predsednik čitalnice, tako v Buzetu, Podgradu, Sežani in Novem mestu; v Trstu sem v čitalnici tajnikoval pod predsednikom dr. O. Rybařem. V Buzetu sem bil tudi občinski svetnik in pri odhodu so me počastili s častnim občanstvom.

Tako, vidiš, da sem delal vse mogoče na korist ljudstva in domovine. Bil sem vztrajen hribolazec, kakor oče navdušen lovec, pa biciklist, veslač, balincar, svojčas tudi strasten kvartopirec, kadilec in pivec. Prehodil sem skoraj vse znamenitejše hribe ožje domovine, lovil po Nanosu, Snežniku, Gorjancih, bil član ričetarjev vsak četrtek skozi vse leto na Šmarni gori — in tako dalje. Skratka: gibal sem se in — zato ostal zdrav doslej.«

»In kaj počneš zdaj? Se hudo dolgočasiš kot upokojenec?«

»Nikoli se nisem in se ne bom dolgočasil. Berem mnogo dobrih knjig, balincam v stalni družbi dvanajstorice od zgodnje pomladi do pozne jeseni, letam z oprtnikom po mestu in okolici, tako da mi teče čas zmerom prehitro.«

»A kakšne želje gojiš še kot 70letnik?«

»Po krvi, čustvovanju in mišljenju sem Primorec; vedno me je vleklo in me še vleče nazaj k morju, in če Bog dá, zaključim svoje življenjsko potovanje v bližini morja... V Sežano bi se rad vrnil, pa makar po kolenih! Saj mi je Sežana, metropola Krasa, še sedaj v najlepšem spominu: le dve uri peshoje do Trsta, pa si je s svojo okolico ohranila čisto lice in srce! In odkritosrčnosti, gostoljubnosti in možatosti nisem našel nikjer drugje v tako veliki meri...«

»Naj se ti izpolni želja, Najdihojca, in zdravstvuj!« *Fran Govekar.*

Vaš najboljši prijatelj v dolgih zimskih večerih:

RAZGLEDNIK „JUTRA“!

Hišni starešine, preglejte zaklonišča!

Preglejte, če je zaklonišče prirejeno in opremljeno. Pomanjkljivosti javite hišnemu gospodarju, da jih takoj odpravi.

Če hišni gospodar ali stranke kljub vašemu opozorilu nočejo izpolniti predpisov o protiletalski zaščiti, javite to upravi policije.

Izpraznite in uredite podstrešja! Pripravite pesek in vodo za gašenje za primer letalskega napada.

Pesek in voda za gašenje morata biti pripravljena na podstrešju, na stopniščih, v vseh stanovanjskih in poslovnih prostorih, pa tudi v kleti in v zakloniščU.

Pesek za gašenje za primer letalskega napada vzemite brezplačno iz deponij ob cestah. Te deponije so označene z napisom» Požarni pesek«.

Ob letalskem alarmu vsi v zaklonišča.

Vse ukrepe protiletalske zaščite vodi oblastveno imenovani hišni starešina. Ravnajte se po njegovih navodilih!

Zaklonišče mora biti zavarovano proti zračnemu pritisku, drobcem bomb in izstrelkom ter dovolj trdno, da vzdrži ušesvine lastne stavbe.

Vsaka hiša mora imeti svoje zaklonišče, ki je zadosti veliko za vse stanovalce in za vse v poslopju zaposlene.

V zaklonišč poslopij, kjer so uradi, poslovni ali gostilniški prostori, mora biti dovolj prostora tudi za stranke in goste teh obratov.

V zaklonišče vedno vzemite s seboj denar, listine, živilske karte, odeje, oblačilo, perilo, obutev, jedilno posodo in pribor ter nekaj hrane in pijače.

Vsako zaklonišče mora imeti zasilni izhod! V strnjenem stavbnem sistemu prebijte zidove med kletmi za prehode med hišami.

Vsa strokovna navodila za prireditev hišnih zaklonišč dobite v tehničnem oddelku mestnega poglavarstva.

Kdor ne izpolnjuje predpisov o protiletalski zaščiti, spravlja v nevarnost svoje in svojega bližnjega življenje in imetje.

V hišnih zaklonišč mora biti stalna električna razsvetljava in še rezervna luč (petrolejka, sveče). Nakazilo za petrolej dobite pri mestnem poglavarstvu.

Darujte za Zimsko pomoč!

Pisarna »Zimske pomoči« posluje v Puccinijevi ulici 9/I. Prispevke sprejema Hranilnica Ljubljanske pokrajine na račun »Zimske pomoči«. Nakazila naj se izvršujejo na račun Poštne hranilnice: Pokrajinski podporni zavod »Zimska pomoč« ček. rač. 16580.

KULTURNI PREGLED

J. Bekšev „Sonetni venec“

Sonetni venec, ki ga je Joža Bekš posvetil svojemu l. 1939. umrlemu edincu Srečku in mu dal naslov »Zadnje posvetilo«, je izšel najprej v ponedeljski izdaji »Jutra«. Od tod je bil z nekaterimi spremembami, ki so tej Bekševi pesnitvi vtisnile še pregnantnejši značaj, ponatisnjen v ljubko, bibliofilski opremljeno knjižico, ki se je pojavila za Novo leto in se pridružila šaljivim »Srečavanjem s smrtjo«, da predstavljata na selanjem višku zimske sezone tokrat pičlo letino slovenske poezije (če ne prištejemo mladinskih pesniških knjig, ki so dokaj obilnejše).

Bekš je svoj sonetni venec zgradil po nesmrtnem Prešernovem vzoru, samo da je magistralu pridružil še iz medverznega gradiva spleteni akrostih, kar je zanimiva formalna novota, ki ji je dal E. Justin s svojo podobo posameznih sonetov še značilen grafični poularek. Prešernov vzor so posnemali pred Bekšem že mnogi drugi — literarni kritik dr. Anton Debeljak je omenil okrog trideset takih poizkusov v slovenski poeziji, — vendar ni nobeden mogel doseči tiste čudovite strnjenosti vsebine in oblike, pesniške lepote in izrazne polnosti, ki odlikujejo Prešernov, dandanes jezikovno že rahlo patinirani in zato tembolj mikavni Sonetni venec. Tuli Bekšu je dal Prešeren samó formalni vzor in očitne miselno-čustvene pobude, vse drugo pa je seveda Bekš zajel iz svoje umetniško znatno skromnejše nadarjenosti in stvarjalne izkušenosti.

Tuli čustvena vsebina Bekševega Sonetnega venca je drugačna. Medtem ko je Prešernove sonete navdihnila ljubezen do Primicove Julije, je Bekšovo vodilno čustvo ljubezen do mrtvega sina, kar daje vsem sestavnim delom pesnitve elegičen značaj. Pisec uvodne besede pravi, da je očetovska ljubezen v lirični poeziji nekam redka navdihovalka in se zaustavlja pred velikim vzorom Victorja Hugoja, ki je v »Contemplations« žaloval za mrtvo hčerjo. Čustveni ton, ki ga dajejo hrepenenje in nadeje zaljubljenca ali očetova žalost za mrtvim sinom je kljub skupnemu emocionalnemu izvoru ljubezni zelo različen, in tako se Bekš tudi po navdihu oddaljuje svojemu vzorniku Prešernu. Zato pa se z njim srečuje v hotenju, da svojim osebnim čustvom pridruži tudi občutje obče usode, ki se vpleta v to elegično pesnitev zlasti v desetem in dvanajstem sonetu. V ostalem pa pripoveduje Bekš o življenju in značaju svojega sina in toži o nesreči, ki je zadela očeta s Srečkovo zgodnjo smrtjo.

Bekš ni pesnik globoke stvarjalne sile. Njegova čustva so človeško topla, vendar umetniško povprečna; njegove pesniške misli so izbrane in prepričevalne, vendar brez čara osebne izvirnosti in presenetljive iznajdljivosti; njegova formalno obvladovalna spretnost v konstrukciji soneta je v glavnem (če se ne oziramo na nekatere odtenke ki bi mogli z rahlimi prijemi dati še toplejše pesniške tone) uspešna, dati še toplejše pesniške tone) uspešno, vendar ne čutimo nad njo tiste neizmerljive in neizrekljive aure, ki tvori skrivnost pesniških mojstrovin. Zaradi nedostajanja teh najbolj blagorodnih znakov čiste poetične samonikloslti je Bekš s Sonetnim vencem dal slovenskemu bralcu pesniško delo, ki je bolj človeški dokument in priložnostna poetična tvorba, kakor pa stvaritev izrednega pomena in umetniške veljave. To pa mu nikakor ne jemlje zanimivosti. Po zaslugi pristno človeške, resnično doživete vsebine, ki ji je dal avtor spodobno pesniško obliko, je Bekšev Sonetni venec prikupno delo in avtorju v čast.

Knjižno izdanje Sonetnega venca je po opremi kar izredno. Slikar-grafik Elo Justin je zastavil za mično, z znaki bibliofilske odbranosti zaznamovano knjižico svojo priznano grafično izkušenost in dal sonetom tak okvir in celo tako črkovno podobo, da prihajajo do vizuelnega izraza sestavine akrostiha, obenem pa dobiva stran s svojim modrim in rjavim tiskom, z okvirjem in risbami tudi lep dekorativen učinek. Na vsaki strani sta okusno upodobljena stiha, ki jih oba zgornja soneta prispevata za akrostih. Originalna bibliofilska oprema daje torej Bekševemu Sonetnemu vencu mikavno vnanje lice in ga uvršča med krasotne slovenske tiske.

Uvodna beseda (v kateri moti tiskovna napaka i »V njeni luči bledi (ne blodi) tudi smrt«) uvaja z nekaterimi prijaznimi pojasnili Bekševo delo. Spisal jo je B. Borko. — Knjižica je izšla pri Učiteljski tiskarni.

Dva renesančna mojstra

V lepo knjigo, opremljeno s 24 ilustracijami na posebnih prilogah je »Naša knjiga« (Ljudska knjigarna) združila dva poizkusa romaniziranega življenjepisa, Riccarda Balsama-Crivellija »Rafael Santi« in D. S. Merežkovskega »Michelangelo«. Po nastanku je Merežkovskega novela starejša; spisal jo je v zvezi s proučevanjem in doživljanjem renesančne Florence, ki je obrodilo znameniti roman o Leonardu da Vinciju. Slovenski prevod obeh spisov je opremljen z uvodnim esejem umetnostnega zgodovinarja dr. Franceta Steleta »Rafael in Michelangelo«. Čeprav imata oba spisa pripoveden značaj, je takle uvod, ki osvetljuje življenje in delo obeh velikanov s stališča znanstvenih dognanj, prav koristna osvetlitev za manj razgledanega bralca, ki pa se ne zadovoljuje s pripovednim površjem.

R. Balsamo-Crivelli (roj. l. 1874) je vstopil v italijansko literaturo s prvo samostojno knjigo l. 1920 (pesnitev »Boccaccino«) in je izdal nato več pesniških in pripovednih knjig in potopisov. Njegova življenjepisna povest o Rafaelu Santiju je spisana brez izredne umetniške poglobitve; giblje se bolj na površju in skuša bralcu kar se da približati Raffaelovo človeško osebnost. Ponekod je Crivelli otipljivo plitev, drugod se zarije nekoliko globlje v duševeslovne značilnosti Raffaelovega značaja ter v podobe njegovega okolja in časa. Z običajnimi pripovednimi sredstvi nam pripoveduje o mladosti zalega in nadarjenega sina urbinskega slikarja, opiše vmes boje med italijanskimi renesančnimi despoti, njihova izdajstva in maščevanja, nas vodi v samostane, kjer Raffael, učenec mojstra Perugina, nagloma napreduje in zbuja s svojo čudovito nadarjenostjo in osebno prikupnostjo nezaslišno presenečenje. Pisatelj nam hkrati pokaže umetniško življenje v italijanski provinci, kjer je imelo malone vsako večje mesto svojo umetnostno šolo in kakega slavnega mojstra. Tako nas vodi po Raffaelovih sledovih v Città di Castello, v Sieno in v Perugijo, odtod pa v središče renesančne umetnosti — v Florenco.

Če sta dotlej urbinskega mladeniča oblikovali poleg domačih izročil, katerih zastopnik je bil že njegov oče, Perugia in Siena, je Florenca — takrat na višku preporodnega sijaja — s tolikimi vabljivimi vzori do dna vzbudila njegovo umetniško čud in močno pospešila Raffaelov umetniški razvoj. Naposled je mladi umetnik dospel na konec svoje zmagovite poti, v Rim; prišel je kot zrel in sloveč mojster, za katerega se je najmogočnejši gospod tistega časa — papež — pulil s posvetnimi mogotci in z renesančnimi bogataši, ki so se hoteli ovekovečiti z Raffaelovo roko. Poleg menavadnega čara njegovih slik je urbinskemu geniju odprla vsa vrata prav tako nenavadna blagost in uglajenost njegovega značaja, osebna prikupnost, ki jo je podpiral njegov lepo izoblikovani obraz, vsa tista vljudnost in milina, ki jo odsevajo tudi njegove slike. Balsamo-Crivelli je dobršen del svojega pripovedniškega napora odmeril prav slikanju Raffaelovega človeškega značaja, ki se nam zdi v teh opisih pretirano svetel in zato idealiziran. Ob tolikem čutu za lepote in slasti človeškega življenja ni mogoče, da bi se ne pokazale tudi senčne strani, ali tisto, kar je Nietsche označil z »menschliches, allzu menschliches«. V tem pogledu ima Merežkovskij, ki sicer osredotočuje vso pozornost na Michelangela, ostrejše oko za slabosti lepega, ljubeznivega in na zunaj tako srečnega Urbinca. Tako se na str. 237. pogovarjata dva slikarja Benečan in Nizozemec, o velikih umetnikih in Benečan pravi: »... Rafael se je oblatil s sebičnostjo. Umetnost in slavo ljubi, a še bolj ljubi mastne založaje s kardinalskih miz, svojo prekrasno palačo, ki mu jo je zgradil Bramante, svoje konje in svoje priležnice. Slika Madonne, a živi kot pogan iz Epikurove črede.« Tako govorjenje o Rafaelu (Merežkovskij se bržčas naslanja na nekatere sodobne vire) je kajpak pretirano obrekovanje, a povsem realna ni tudi slika, ki nam jo

Kronika

* **Führerjevo poprsje v Beljaku.** Nemški kipar Dogner je zdelal poprsje Führerja za beljaško občinsko posvetovalnico in so kipec zdaj postavili v sejni dvorani.

* **»Alianca«.** Pod naslovom »Alianca« je izšel v ponedeljek v Bukarešti nov časopis v romunščini in nemščini, ki hoče služiti borbeni skupnosti ter kulturnim in gospodarskim zvezam med romunskim in nemškim narodom.

* **Smrt graškega umetnostnega zgodovinarja.** Izredni profesor za bizantinsko filologijo in pozno antiko na graški univerzi Ch seli von Fleschenberg je te dni nenadoma umrl. Bilo mu je komaj 60 let.

* **Nad 13.000 razdejanih cerkva.** Po poročilih, ki so prispela v Vatikan, cenijo število z radi vojne porušenih cerkva do leta 1943 na 13.000. V tem številu so obseženi tudi razni verski zavodi, samostani itd. Najbolj so prizadete rimsko-katoliške cerkve v Nemčiji, Italiji in Franciji, v manjši meri tudi cerkve v Belgiji in na Holandskem. Število cerkvenih objektov, ki so jih poškodovali teroristični bombniki na tleh Italije, doseže 4500 objektov, povzročena škoda pa znaša 500 milijard lir.

* **Smrt milijonarja Vanderbilta.** V New Yorku je umrl minuli teden znani ameriški večkratni milijonar William Vanderbilt v 65. letu svoje dobe.

* **Obup angleškega konzula.** Britanski generalni konzul v Baltimoru sir Anthony George je v nedeljo izvršil samomor Vrgel se je iz četrtega nadstropja na cesto ter obležal mrtev.

* **Rimski grob pri Neusiedlu.** V vzhodnem delu mesta Neusiedel so te dni odkrili dobro ohranjeni rimski grob. V grobu so našli vec žar, ki pa so bile zdrobljene zaradi pritiska ilovnatih plasti. V grobu sta ležali okostji žene in otročička, katerega je držala žena na levi roki. Ob obeh straneh ženine glave so našli uhane iz zlata. Najdbo so izročili muzejskim oblastem.

* **Smrtne žrtve hripe na Angleškem.** Epidemija hripe na Angleškem še vedno ni ponehala. Bolezen je zahtevala večje število smrtnih žrtev, zlasti med starejšimi osebami. Največ smrtnih primerov je bilo v rudniških revirjih, kjer je bolezen povzročila tudi občuten zastoj v premogovni proizvodnji.

* **Posledice slabe prehrane v Egiptu.** Po »Timesu« je izjavil egiptovski minister za narodno zdravje v egiptovskem parlamentu: Razširjenje epidemij pospešuje slaba prehrana širokih množic naroda. V nekaterih okrajih gornjega Egipta ima »dokaj resne posledice«.

* **Ljudska pomoč na Finskem.** Državni prezident Finske Ryti je v nedeljo z javnim nagovorom otvoril letošnje delovanje ljudske pomoči. Finska ljudska pomoč bo delila podpore osebam, ki so bile oškodovane v vojni ter se bo udejstvovala pri vseh blagotvornih akcijah v korist finskega naroda.

* **Tri sto tisoč težkih obratnih nezgod v enem letu.** Predstavniki industrije v Birminghamu na Angleškem so imeli nedavno sestanek, na katerem so obravnavali vprašanje izboljšanja varnostnih naprav v tovarniških obratih. Samo v teku lanskega leta so našteli v Angliji 300.000 nezgod v obratih, katere so po večini zakrivili nezadostni varnostni ukrepi.

* **Umor duhovnika v Franciji.** V Agenu na Francoskem sta dva komunistična strahovalca umorila duhovnika Toricelleja, ravnatelja italijanskega lista »Corriere« in rektorja italijanske katoliške dobrodelnosti v Franciji. Umor Toricelleja je po vrsti že četrti zločin, ki so ga teroristi izvršili nad pripadniki duhovniškega stanu na francoskem ozemlju v teku nekaj tednov.

30 letnica gledališkega dela

Operni šepetalec g. Jože Drenovec je doživel pred nedavnim 30letnico svojega gledališkega dela. Čeprav neviden, v šepetalčevi omarici, je ena izmed glavnih opor vsake predstave in opravlja nelahko delo s tem, da prišepetava pevcem besedila njihovih partij. Leta 1905. je prišel h gledališču in bil angažiran za dramskega igralca. Njegova prva vloga je bila v »Arležankah« drugi hlapec.

Medtem ko je bil že angažiran, je obiskoval Drenovec dramatsko šolo. L. 1908. je postal član opernega zbora. Njegov prvi nastop je bil v Lohengrinu. Pri Operi je sodeloval štiri leta, nakar je moral k vojakom.

Po končani svetovni vojni je bil znova angažiran v operni zbor. Pel je tudi male vloge v Tosci, La Boheme in drugih operah. Od leta 1928 dalje je operni in operetni šepetalec. V tem svojstvu je šepetal 156 premier oziroma 2465 predstav. Vedno priden, vesten, pošten in zanesljiv, mož na mestu, je Jože Drenovec eden izmed tistih članov starejše gledališke generacije, ki ima do skrajnosti razvit čut dolžnosti in spoštovanja do gledališča in njegovih kulturnih nalog, in se zaveda, da mora vsak član biti brezhibno delujoče kolesce v kompliciranem gledališkem ustroju. Njegovi gledališki kolegi ga cenijo in mu žele k jubileju vse dobro ter da bi mogli v skupnem delu še dolgo služiti svoji gledališki nalogi.

Iz Ljubljane

Mit sofortiger Wirkung wird der Block Smartinski - St. Jakobstrasse für jeden Passanten und Fahrverkehr gesperrt.

*

Mestno poveljstvo objavlja, da je s takojšnjo veljavo zaprt za pešce in za vozni promet blok na Šmartinski cesti proti Sv. Jakobu.

---

u— **Nova grobova.** Po dolgem in mučnem trpljenju je v splošni bolnišnici umrla soproga obratovodje ga. F r a n c k a L a v r i č e v a. Učakala je starost 40 let Za njo žalujejo soprog Ivan in otroci Ivan Milka, Mara, Olga, Poldi in Rudi z drugim sorodstvom. Pogreb blage pokojnice bo v četrtek ob 14. iz kapele sv. Jakoba na Žalah na pokopališče k Sv Križu. — Za vedno je zapustila svojce po dolgem in mučnem trpljenju upokojenka Tobačne tovarne ga. M a r i j a Z a j č e v a, po rodu Pancetova. K večnemu počitku bodo rajnko spremili v četrtek ob 16. iz hiše žalosti, Postojnska ulica 68, na viško pokopališče. — Pokojnima naj bo ohranjen blag spomin, užaloščenim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje!

u— **Učitelji in učiteljice,** ki poučujejo na ljudskih šolah v ljubljanski okolici izven mestnega bloka, stanujejo pa v mestu Ljubljani so vabljeni, da se **do 16. januarja 1944.** zglasijo pri upraviteljih ljudskih šol, v katerih okolišu stanujejo. Upraviteljstva, ki pridejo v poštev so I. deška ljud šola Ledina, II. deška ljud šola Graben, III. deška ljud. šola Vrtača (pri Uršulinkah), IV. deška ljud. šola Prule, V. deška ljud. šola Spod. Šiška, I. dekl. ljud. šola Sv. Jakob (na Grabnu), II. dekl. ljud šola Licej (Notre Dame na Mirju), III. dekl. ljud. šola Spod. Šiška, I. mešana ljud. šola Vič, II. mešana ljud. šola Zgor. Šiška, III. mešana ljud. šola Moste (Mladinsko zavetišče v Zeleni jami), IV. mešana ljud. šola Sv. Peter, V. mešana ljud. šola Barje, VI. mešana ljud. šola Bežigrad.

u— **Naročnike »Razglednika Jutra«, ki svojih izvodov še niso dvignili,** naprošamo, da se čimprej zglase v upravi »Jutra« v Narodni tiskarni. V zalogi je še nekaj izvodov »Razglednika«, da jih lahko dobe tisti, ki se zanje zanimajo. Za naše knjigoljube in knjižnice pa je na razpolago še majhno število vezanih izvodov »Razglednika«, tiskanih na finejšem papirju. Dobite jih prav tako v upravi »Jutra«.

u— **Važno za vsakogar sedaj in v bodoče v zasebnem ali javnem poklicu** je znanje strojepisja, stenografije, knjigovodstva itd. Novi tečaji pričnó v četrtek 13. januarja. Izbira predmetov po želji. Priporočljivo tudi visokošolcem-kam in dijakom-injam. Informacije: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

u— **Še o tobaku.** Od že objavljenih trafik ne bo prodajala tobaka in tobačnih izdelkov na izkaznice za tobak Golli Frančiška na Mestnem trgu št. 20, razen v že objavljenih trafikah pa bodo upravičenci lahko dobili tobak tudi v trafiki Kregar Doroteje na Vodnikovi cesti št. 277.

u— **Družinske dogodke,** važne in drobne, ter različne beležke zapisujemo v Vodnikovo pratiko, ki vse leto spremlja naše dejanje in nehanje. Zato naj nobena slovenska hiša ne ostane brez Vodnikove pratike 1944! Letošnjih Vodnikovih knjig je nekaj še na razpolago, naklada pa bo kmalu izčrpana! Zamudniki, sezite brž po letošnjih lepih in vrednih Vodnikovih knjigah!

u— **Opozarjamo dijake-inje vseh šol, ki nimajo rednega pouka,** na naše instrukcije vseh predmetov in jezikovne tečaje, ki Vam nudijo jamstvo za uspešno dovršitev razreda. Ločene skupine po razredih — posebne učilnice. Vpisovanje dnevno. **Specijalne strokovne instrukcije, Kongresni trg 2/II.**

u— **Za desinfekcijo ust in grla** dobite v vsaki lekarni **FORMICOT PASTILE!**

u— **Knjige založbe »Plug«** so lepo božično darilo! Za stalne naročnike ugodni plačilni pogoji Zahtevajte prospekt!

u— **Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji** pričnó v četrtek 13 januarja. Največja moderna strojepisnica Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Vpiše se lahko vsakdo. Posebni tečaji tudi za stenografijo, knjigovodstvo itd. Izbira predmetov po želji Posebej priporočljivo tudi visokošolcem-kam in dijakom-injam. Informacije: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod« Domobranska 15.**

u— **Lov na kite** je glavna zgodba zanimive knjige »Beli kit«, izšla v založbi »Plug«, Miklošičeva cesta 30. Ugodni plačilni pogoji! Zahtevajte prospekt!

u— **Tudi letos** bo naše gospodinje zadovoljil Gospodinjski koledar, ki je izšel v založbi **knjigarne Tiskovne zadruge.** Poleg običajnega koledarskega dela vsebuje tudi vse potrebne pripomočke za gospodinjsko knjigovodstvo in bogato zbirko kuharskih navodil in receptov, prirejenih in zbranih od Marice Šlajmerjeve.

u— **Zadušnica po pok. prof. Juliju Kreku** ob mesecu pogreba bo dne 14. januarja 1944. ob 7.30 v Križankah. Vabljeni njegovi bivši dijaki in častilci.

u— **Zlata tička** je zbirka ljubkih pesmic za otroke, ki jih je spesnil Danilo Gorinšek in opremil z živimi ilustracijami M. Bambič. Knjiga je okusno opremljena in se dobi v **knjigarni Tiskovne zadruge.**

u— **Za stare onemogle Ljubljančane** v mestnem zavetišču v Japljevi ulici je podarila ga. Anica Janeš, trgovka, za božič 500 L. Mestno županstvo izreka dobrotnici najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

u— **Primorci!** Edina za ljudske šole in edino od oblasti odobrena je »Bobič, Slovenska slovnica s pravopisom«, ki je izšla v založbi Kleinmayr & Bamberg, Ljubljana, Miklošičeva 16.

u— **Vklenjena mladost,** mladinska povest Lojzeta Zupanca je pravkar izšla v knjigarni Tiskovne zadruge. Primerno darilo za božič.

Z Gorenjskega

Umrli so v Celovcu: 61 letna zasebnica Marjeta Potiorek, 58 letni godbenik Alojz Peterle, 31 letni vozovni vodja Janez Savšek, 31 letna nameščenka Vincencija Moravčnikova, 48 letni rentnik Janez Sturm, 76 letni upokojenec državnih železnic Štefan Schellander in 37 letni posestnik Franc Klammer. — Na vzhodni fronti je padel 22 letni Ivan Završnik iz Škofje Loke.

Zlata poroka v Podnartu. V petek, dne 14. januarja bo obhajal v Podnartu zlato poroko bivši uslužbenec državne železnice Janez Dernič. Zlatoporočenca sta oba še krepkega zdravja ter imata sedem otrok.

Sreča v hlevu. Kmetu Goglu v Wörglu je vrgla domača krava tri izredno krepke in zdrave teličke. Ista krava je lansko leto vrgla dve teleti, ki sta se obe dali lepo zrediti.

Spodnje Štajersko

Spodnještajerski voditeljski zbor je bil preteklo soboto sklican k velikemu apelu v Mariboru. Götzova dvorana je bila okrašena z napisom: »Verna srca in stvariteljske roke jamčijo zmago«. Možje in žene z vsega Spodnjega Štajerskega so napolnili dvorano. Zvezni vodja Heimatbunda Franc Steindl je prišel v dvorano v spremstvu vladnega predsednika dr. Müller-Hacciusa, polkovnika Westphala in viteza železnega križa polkovnika Trecka. Nato so vkorakale zastavonoše. Gledališki orkester je zaigral uverturo iz opere »Rienzi«. Vladni uradni vodja Braumüller je pozdravil vse prisotne. Izrečena je bila prisega, da bo Sp. Štajerska tudi v novem letu do kraja izvršila svojo dolžnost. Nato je vodja Steindl obširno poročal o vojnih dogodkih in je dal politične parole za leto 1944. Zbor je bil zaključen z narodnima himnama.

Odlikovana Spodnještajerca. Za junaško zadržanje pred sovražnikom sta bila odlikovana z železnim križcem 2. razreda vojaka France Novak in Matevž Miklavžina iz Braslovč.

Iz Trsta

Smrt priljubljenega duhovnika. Na novega leta dan je umrl za srčno kapjo reški stolni kanonik msgr. Alojzij Krašovec, rodom iz Tomina pri Ilir. Bistrici. Služboval je v Istri nato je postal župnik v Brezovici, 18 let pa je bil župnik in dekan v Hrušici. Šele pred poldrugim mesecem se je preselil na Reko, kjer ga je sedaj naglo pobrala smrt. Pokojnik je bil pri ljudstvu zelo priljubljen, bil je tudi strokovnjak v zadružništvu, predvsem pa odločen narodnjak. V družbi so ga imeli radi zaradi šegavosti in humorja. Pokojnika so pokopali na trnovskem pokopališču, kamor ga je dne 4. januarja spremilo na zadnji poti 18 duhovnikov in velika množica ljudstva. Pogrebne obrede je opravil trnovski dekan Jamnik, z besedo pa se je od pokojnika poslovil župnik Kalan iz Knežaka.

Himen. V zadnjem času so se poročili v Trstu mehanik Ludvik Metlikovič in šivilja Gizela Carli; pek Franc Pero in gospodinja Milena Bersa; slikar Ivan Mocole in gospodinja Adela Dlouhy; uradnik German Tomasini in gospodinja Eloina Gregorič; gostilničar Peter Cesco in kuharica Marcela Ugrin; posestnik Josip Volk in učiteljica Josipina Volpi; mizar Karol Pernarčič in gospodinja Lidija Kozina; električar Ivan Grdina in zasebnica Draga Uršič; pomorski kapitan Jurij Fic in uradnica Nada Škerlj; vseučiliščnik Edvard Tomasini in gospodinja Lijana Zanut; trgovec Hektor Fantoma in zasebnica Marija Pirec; zasebnik Albin Sklemba in gospodinja Roza Saravale; mornar Atilij Guadalupi in šivilja Marija Skodnik; obrtnik Marij Dosi in gospodinja Roza Černe; farmacevt Ivan Parini in gospodinja Frančiška Brajan; nameščenec Marij Kompar in gospodinja Alojzija Žerjal; delavec Remigij Kavčič in zasebnica Alojzija Stela; mehanik Dante Lister in fotografka Emilija Belemo; mehanik Marij Degano in gospodinja Silvija Gruden; zasebnik Ercocle Gerin ter modistka Terezija Zanin; kotlar Silvij Sosič in kartotehničarka Bijanka Sarti; zasebnik Henrik Marzi in zasebnica Aspazija Tomšič; mesar Josip Kobal in gospodinja Olga Novak; šofer Ernest Ozana in nameščenka Lucila Ruzier.

Nov spored v Politeama Rossetti. Te dni nastopa na odru Politeama Rossetti nova revijska skupina »Emmedi«, ki se je predstavila tržaškemu občinstvu s fantazijo v dveh dejanjih »Čaj ob petih«. Poleg Tržačanov sodelujeta tudi beneška komika.

Ponesrečenci. Mala Silcana Kajradel iz Ricmanja je padla doma tako nesrečno, da je priletela k štedilniku, kjer se je opekla po obrazu in obeh rokah. Avto je poškodoval v Mejni ulici v Trstu 11 letnega učenca Marcela Mahinta iz ulice Tesa 28. Oba ponesrečenca se zdravita v tržaški bolnišnici, kamor se je zatekla tudi 30 letna Lidija Budin, ki ima poškodbe od udarcev, prizadetih ji po nekem moškem ob srečanju v ulici Torrebianca.

Tržaškemu mesarju zaplenjena živila. 50letni tržaški mesar Marij Giorgi se je mudil te dni v Vidmu. Na tamošnjem kolodvoru so ga varnostni organi prijeli zaradi prenašanja sumljivo obilnih kovčegov. V njih so našli 22 kg mesa, 4 kg masti, 4 kg zabele in 11 kg klobas. Zaradi suma črnoborznega kupčevanja je bilo Giorgiju vse meso zaplenjeno. Obenem je bil ovaden.

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Z odlokom VIII/2 št. 166/1 je Pokrajinska uprava v Ljubljani dne 10. I. 1944. določila za tržno blago v Ljubljani najvišje cene, ki veljajo od **srede 12. januarja 1944. zjutraj dalje do objave novega cenika.**

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

Zelnate glave 2 L; kislo zelje 4.50 L; kisla repa 2.50 L; ohrovt 3 L; kolerabice 4 L; repa 0.75 L; krmilna pesa 1 L; rdeča pesa brez listov 4 L; črna redkev 3 L; rumena koleraba 2 L; radič 5 L; gojeni radič 10 L; otrebljeni motovilec 10 L; endivija 5 L; špinača 5 L; šopek zelenjave za juho 0.50 L; rumeno korenje 1.50 L; rdeče korenje brez zelenja 4 L; peteršilj 4 L; zelena 4 L; por 3 L; osnaženi hren 4 L; čebula 2 L; šalota 4 L; česen 8 L; jajca 2.50 L komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te najvešje cene veljajo samo za blago pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za blago, uvoženo iz drugih pokrajin, v veljavi cenik za zelenjavo in sadje št. 15 na rožnem papirju.

Posebno pa opozarjamo prodajalke in prodajalce, da mora biti po teh cenah naprodaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtnina mora biti označena in oprana, vendar pa ne več mokra ali namočena, pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene na vsem v ceniku navedenem blagu ne samo na Vodnikovem in Pogačarjevem trgu, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalkah in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Blago, ki so bile cene zanj objavljene v prejšnjih maksimalnih cenikih in jih sedaj ni v ceniku, se mora prodajati po prejšnjih cenah kakor ob isti letni dobi lanskega leta, če ni bila za tisto blago s posebno odločbo Pokrajinske uprave — odsek za določanje cen — odobrena drugačna cena.

Ponavljamo, da imajo prodajalci na drobno dolžnost na blago postaviti listič z enotno ceno in kakovostjo blaga.

Ta cenik mora biti obešen na vidnem mestu tako v trgovinah na debelo kakor tudi v prodajalnah na drobno. Ceniki se dobe v mestnem tržnem uradu po 20 centesimov.

Za pridelke, ki jih ta cenik ne navaja, veljajo zadnje cene iz prejšnjih cenikov.

Kršitelji predpisov tega cenika bodo kaznovani po naredbah z dne 26. januarja 1942. št. 8 in z dne 25. novembra 1942, št. 215 ter po naredbi z dne 12. marca 1941. M. s. št. 358.

Beležnica

KOLEDAR

Četrtek, 13. januarja: Veronika.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Lažnjivi Kljukec.
Kino Sloga: Če ti veter vrata zapre.
Kino Union: Enkrat v letu.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Dr. Kmet, Ciril Metodova ulica 43, Trnkoczy ded., Mestni trg 4, Ustar, Šelenburgova ulica 7.

ZATEMNITEV

je strogo obvezna od 17. do 6.30 ure!

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 13. jan., ob 16.30: **Robinzon ne sme umreti.** Red Četrtek.
Petek, 14. jan.: Zaprto.
Sobota, 15. januarja, ob 16: **Cvrček za pečjo.** Red B.
Nedelja, 16. jan., ob 16: **Deseti brat.** Izven. Cene od 18 lir navzdol.
Ponedeljek, 17. jan.: Zaprto.

*

»Robinzon ne sme umreti« je naslov Forsterjeve mladinske igre, v kateri bo našla mladina obilo vredne zabave in po- d o. Ljudski in komični prizori dečkov, ki se igrajo po vzoru knjige »Robinzon Crusoe« Robinzona in Petka, posledice njihove bujne domišljije in njihovo goreče prizadevanje, da bi našli pogrešani rokopis »Robinzona Crusoeja«, so prikazane s prisrčnostjo in humorjem. V glavnih vlogah: Gregorin, Vl. Skrbinšek, Levarjeva, Bitenc in Verdonik, nadalje: Nakerst, Nablocka, Rakarjeva, Gorinšek, Kraljeva i. dr. Režiser: prof. O. Šest.

V soboto 15. t. m. bo imel red B za svoj abonma predstavo Dickensove komedije v treh dejanjih »Cvrček za pečjo«. Osebe: John — Cesar, Caleb — J. Kovič, Tacleton — M. Skrbinšek, Edvard — Gregorin, Dotka — Šaričeva, Berta — V. Juvanova, gospa Fiedlingova — Rakarjeva, Maya Fiedlingova — Levarjeva. Režiser: C. Debevec. Prizorišče: inž. E. Franz. Načrti za kostume: J. Vilfanova.

OPERA

Četrtek, 13. jan., ob 16: **Melodije srca.** Red Prvi.
Petek, 14. januarja: Zaprto.
Sobota, 15. jan.: **Prodana nevesta.** Red Sobota.

RADIO LJUBLJANA

ČETRTEK, 13. JANUARJA

7.00—7.10: Poročilo v nemščini. 7.10—8.00: Jutranji pozdrav; vmes od 7.30—7.40 poročila v slovenščini. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini. 12.45—14.00: Koncert glasbe za razvedrilo. 14.00—14.10: Poročila v nemščini. 14.10—15.00: Za vsakega nekaj. 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—17.45: Popoldanski koncert. 17.45—18.00: Narodopisno predavanje. 19.00—19.30: Slovenska glasba; igra Radijski orkester, vodi dirigent Drago Mario Šijanec. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. — Napoved sporeda za naslednji dan. 19.45—20.00: Mala glasbena medigra. — 20.00—20.10: Poročila v nemščini. 20.10—21.00: Lepi napevi, lepi zvoki. 21.00—21.40: Pridi v mali paviljon. 21.40—22.00: Prenos beograjske vojaške oddaje. — 22.00—22.10: Poročila v nemščini. 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

---

daje o Raffaelu kot človeku Balsamo-Crivelli. Le-ta na pr. skoraj nič ne omenja Raffaelovega erotičnega življenja, samo mimogrede se spomni, kako mu je urbinski stric izbiral nevesto in da mu je bila v Rimu za nevesto sorodnica vplivnega kardinala. V tem pogledu bo nekoliko bližji resnici Merežkovskega umetnik, kajti tak oboževalec lepote in življenja, kakor je bil Raffael, je moral biti zlasti v tisti dobi in tedanjih razmerah vsaj zmeren uživalec, če ni že pripadal »Epikurovi čredi«.

Živahno, z raznimi mikavnimi podrobnostmi je opisano Raffaelovo delo v službi naslednika Aleksandra VI., Julija II. in oblastnega Medicejca Leona X., ki vidi v Raffaelu svojega podložnika in dragocenega izvrševalca svoje oblastne volje. Teh dveh osebnosti in njunega okolja Balsamo-Crivelli vsaj v splošnih potezah ne idealizira. Na višku stvarjalne moči, v 37. letu, je ta ljubljenec usode, genij, ki je umel tako lekoč iz ničesa ustvarjati prelestne umetnostne kompozicije in slikati v svojih značilnostih neprekosljive portrete, genij — ki je tudi kot arhitekt (in kot pesnik kar pisatelj ne omenja) pokazal nesmrtni blesk, mahoma postal žrtev pljučnice in izginil v večnosti. Svet ni niti tedaj potreboval lepih in blagih duš, kakor jih ne potrebuje dandanes Tisti, ki so Raffaela izkoriščali, so nevede pripomogli k njegovi zgodnji smrti. Človeštvo je čez noč postalo siromašnejše.

Po branju Balsamo-Crivellijevega romaniziranega življenjepisa si razgledan bralec zaželi trdnejše znanstveno zanesljivejše podobe o Rafaelu, kakor jo najde n. pr v znani knjigi Hermana G r i m m a »Raphael« ali — izmed najnovejših italijanskih znanstvenih biografij — v Luigija S e r r e knjigi »Raffaello Sanzio« (1941)

Globlje kakor Balsamo-Crivelli je šel M e r e ž k o v s k i j v pripovednem spisu o **Michelangelu.** Ta največja iz vrste njegovih »Florentinskih novel« nam skuša približati tako zapleteno, titansko osebnost kakor je bila Michelangelova, v okviru mnogo krajšega spisa nego je prvi. Avtorja nepozabnega romana »Leonardo da Vinci« je že v njegovi epopeji florentinskega preporoda mikala Michelangelova osebnost čeprav je tu ostala na robu dogajanja zajeta v močni kontrast Leonardo—Michelangelo. V tej noveli je s trdnejšimi epičnimi prijemi, kakor so Balsamo-Crivellijevi, s svojim čutom za dramatičnost človeških odnosov, kakor tolikanj odlikuje Merežkovskega, prikazal Michelangela na višku njegove moči in slave takrat, ko je pred oblastno gospodovalnostjo Julija II. pobegnil iz Rima in se zatekel na tla svoje domače florentinske republike. Zadeva je povzročila spor med Florenco in Rimom; genialni mojster se je že hotel zateči k turškemu sultanu, dokler ga niso prepričali o potrebi sprave s papežem Michelangelo je res nastopil pot v Canosso, pri tem pa je začudo prišlo do iskrenega sporazuma med Julijem II. in Michelangelom Zdaj ga vidimo, kako krasi s freskami sikstinsko kapelo, — neizmerno naporno delo, ki ga kot kiparja ni izprva niti veselilo, dokler se ni zagrizel vanj s tisto plodovitno strastjo, ki je bila lastna njegovemu genialnemu duhu. Konflikti z oblastnim gospodarjem se še ponavljajo, naposled pa je le ustvarjeno delo brezprimernega značaja in pomena. To je osrednji zaplet novele Merežkovskega. Nadaljnje Michelangelovo dolgo in mučno življenje je bolj naznačeno kakor epično izoblikovano, čeprav razpleta nekatere značilne momente (zadnja ljubezen do Vittorie Colonne spor z Aretinom, umetnikova smrt)

Zanimivo je primerjati, kako gledata pisatelj in drugi avtor te knjige na iste sodobnike; omenil sem že Raffaela, a še bolj značilna je razlika v pogledih na znamenitega arhitekta Bramanteja, ki je pri življenjepiscu Raffaela ljubezniv človek, pri Merežkovskem pa neugnan intrigant in sebičnež

Oba spisa je prevedel pesnik dr. Joža L o v r e n č i č in jima dal lepo slovensko obliko Tu in tam se spomnimo vprašanja pregibanja italijanskih imen (str. 111: gen Lorenza Nasi, Angela Doni; sklanja pa na pr. Bramante — Bramanteja). Na str 204 so bržčas pomotoma izostali trije italijanski stihi Michelangelovega soneta, ki so spodaj prevedeni. Pisava Rafael— Raffael je v knjigi neenotna. — Ilustracije obsegajo nekatere najznačilnejše Raffaelove in Michelangelove slike ter arhitektonska dela slednjega, ki se je ovekovečil tudi s kupolo na prvi k toliški cerkvi sveta — cerkvi sv. Petra v Rimu.

Iz bolgarskega kulturnega življenja

Nov zvezek »Bulgarie«

Pravkar je prispel zadnji (septembrsko-decembrski) zvezek kulturne revije »B u l g a r i a«, ki jo za »Associazione italo-bulgara« urejuje profesor rimske univerze, priznani slavist in prevajalec Enrico D a m i a n i. S tem zvezkom je zaključen peti letnik odlično urejevanega obzornika, ki zvesto posreduje latinskemu svetu kulturne vrednote bolgarskega naroda in seznanja zlasti italijanski narod z bolgarskim življenjem. V tem zvezku je med drugim izšel članek med tem že umrlega slikarja Siraka Skitnika »Današnja bolgarska umetnost« opremljen s 24. na prilogah iz umetniškega papirja reprodu ira imi li kami — samimi primeri sodobne bolgarske plastike, slikarstva in grafike Maria d'Amico je prispevala članek »Sv Klement Ohridski« s pogledom v starobolgarsko kulturno zgodovino, Enrico Damiani je prevedel Ivana Vazova orientalsko povest »Pilatova hči« Massimo Spiritini in Petar Jordanov pa objavljata italijanske prevode nekaterih primerov sodobne bolgarske lirike. Mara Camerani Teodorova nam podaja življenjepisni oris vodilne bolgarske igralke Adriane Budevske, ki jo primerja z Eleonoro Duse; je to zanimiv vpogled v preteklost bolgarske dramske umetnosti, v njeno nezadržno rast kvišku. Enrico Damiani objavlja dva prevoda bolgarskih motivov iz starejše slovenske poezije, Eugenio Morelli obravnava odnos med Italijo in Bolgarijo, prof. Damiani se bavi z življenjem in delom letošnjo pomlad umrlega staroste bolgarskih književnikov Todora Vlahova, prav tako obuja spomin na prof. Šišmanova ob 15-letnici smrti tega zaslužnega slovstvenega zgodovinarja, medtem ko se Peter Jordanov spominja treh pomembnih pokojnikov iz bolgarskega kulturnega sveta (glej spodaj). Številko zaključujejo recenzije nekaterih knjig in ob zaključku redakcije spisani nekrolog kralju Borisu III. Revija »Bulgaria« izhaja v Rimu.

Tri težke kulturne izgube

Bolgarska kultura je izgubila v prejšnjem letu poleg častitljivega predstavitelja stare, neposredno na Vazova navezujoče generacije Todora Vlahova, čigar osebni spomini segajo v zdaj že legendarno dobo bolgarskega narodnega osvobojenja trojico uglednih kulturnih delavcev: slikarja Siraka Skitnika, zgodovinarja Petra Mutavčeva in pesnika in znanstvenika Emanuila Pop Dimitrova. S i r a k S k i t n i k (1883—1943), s pravim imenom Panajot Todorov, se je slikarsko izšolal na petrograjski akademiji v času, ko so tudi na Ruskem stala v ospredju zanimanja imena Cezanne, van Gogh, Gaugain, Matisse i. dr. Bil je učenec Leona Baksta. Postal je sodelavec znamenite revije »Apollon«. Ko se je vrnil v Bolgarijo, se je začel živahno udejstvovati v domačem slikarstvu in je zbiral okrog sebe mlade stvarjalne sile. Postal je najinteligentnejši bolgarski umetnostni kritik. S svojimi eseji in kritikami je močno vplival na umetnostno usmerjenost mladega rodu. Nekaj časa je vodil sofijsko Nar. gledališče ter prenesel svojo kritiško dejalnost tudi na gledališko področje. Kot režiser je zaslovel z Maeterlinckovo »Monoro Vanno«. Od l. 1935 je bil ravnatelj sofijskega radia. — Petar M u t a v č e v je umrl na Dunaju. Bil je profesor za bolgarsko in bizantinsko zgodovino na sofijski univerzi. Slovel je kot premočrten znanstvenik in odločen polemik. Spisal je vrsto večjih razprav iz stare bolgarske zgodovine. Zaradi njegovih znanstvenih zaslug mu je dunajska univerza podelila čast doktorja honoris causa. — E m a n u i l P o p D i m i t r o v je bil profesor primerjalne literarne zgodovine na sofijskem vseučilišču, pisec raznih esejev in znanstvenih del, med njimi velike slovnice bolgarskega jezika. Posebej pa je bil znan kot tenkočuten lirik, ki se je iz nežnega poeta platonične ljubezni skušal razviti v nacionalnega barda svojega naroda, kar je pokazal s poezijo, romani in dramami. Po tej razvojni stopnji se je zopet našel v mistični pesnitvi »Preobrazba«, ki je mogočen spev delovnega človeštva, ki z ustvarjanjem uresničuje svoje božansko bistvo.

Tretji simfonični koncert. V včerajšnje glasbeno poročilo se je vrinilo več tiskovnih napak, izmed katerih moti smisel tale: Brahms je glasbeno ustvarjal n e p o s r e d n o po Wagnerju, ne pa posredno, kakor se je zdelo tiskarskemu škratu.

Zgodba o Kolumbovem jajcu

Menda ni civiliziranega človeka, ki bi iz šolske zgodovine ne poznal znamenitega dogodka s Kolumbovim jajcem. Pri tem dogodku je slavni pomorščak z zabavno uganko zavezal usta zavistnežem iz krogov španskega dvora, ki so podcenjevali njegova odkritja in ga skušali spraviti ob težko prislužene sadove njegovih trudov. Že v običajni različici te zgodbe pa včasih tu in tam poudarjajo, da uganka, ki jo je zadal veliki odkritelj svojim nasprotnikom, nikakor ni njegova izvirna iznajdba, temveč da jo je posnel po nekem sličnem dogodku davno pred njegovim rojstvom, a mnogi zgodovinarji resničnost te zgodbe sploh zavračajo.

Iz tega razloga bo zanimivo zvedeti, kako se je stvar dejansko odigrala. O tem poroča ena izmed zadnjih številk lista »Völk'scher Beobachter«.

Na vprašanje, da li je zgodba resnična, odgovarja neki sodelavec omenjenega lista »Da in ne!« V kolikor namreč večina ljudi verjame, da je Kolumb na velikem banketu kardinala Mendoze svojim nasprotnikom zadal kot lastno iznajdbo nalogo, naj bi postavili jajce brez vsake opore pokonci, in je potem presenečenim gostom sam pokazal preprosto rešitev, je ta verzija zgodovinsko nepravilna. Isto šalo si je dovolil namreč, kakor je danes trdno dognano, že zgraditelj kupole florentinske stolnice, sloviti Brunelleschi, napram svojim nasprotnikom, in sicer leta 1420., torej celih 20 let pred Kolumbovim rojstvom. Kot Brunelleschijev rojak pa je Kolumb za ta dogodek lahko zvedel in ga ob primerni priliki izkoristil. Napačno je tudi misliti, da bi bil Kolumb uganko prodajal kot lasten izdelek. Stvar se je dogodila v resnici takole:

Bilo je l. 1505., torej dolgo po odkritju Amerike, ko je kralj Ferdinand Aragonski zbral svoj dvor in mnogo kastilskih ter aragonskih plemenitašev v taborišču v Segoviji.

To dvorno taborišče, ki so ga senčili plutovci in plemeniti kostanji, sta obiskala nekega jutra, ko so visoki gospodje pod drevesi še zajtrkovali, dva tuja moža v bogatih viteških oblačilih. Njiju široka, zibajoča se hoja ju je izdajala za mornarja, njiju pesti so bile trde in zdelane, v obraz so se jima zarezavale globoke gube, a pogled sta imela oster in odločen. V krogu se je kmalu razširila vet, da sta to oba genovška pustolovca Christobal in Bartolomeo Colon, ki sta se tako nesramno ponašala z novo pomorsko potjo v Indijo (Ameriko), potjo, o kateri sta kralju in pokojni kraljici Izabeli toliko natvezala, češ da jo je bilo tako težko najti — nazadnje pa je stvar tako preprosta: krmariš vedno proti zapadu in dospeš sam od sebe tja. Sedaj pa zahtevata od kralja, kakor je bilo baje domenjeno, čin podkralja in vladarsko pravico nad novimi deželami zase in za svoj rod za vse večne čase, poleg tega pa še desetino iz vseh dohodkov, ki jih donašajo nova ozemlja. Njiju oče je bil baje tkalec in tudi morski razbojnik, če je tako naneslo. Ta izvor pojasnjuje njuno predrznost.

Tako so govorili visoki gospodje o obeh možeh in vse to sta sama slišala. Da govorita iz njih sama nevoščljivost in škodoželjnost, sta dobro vedela, saj sta se spominjala, kako so ju nekoč ves Palos, vsa Španija, vsa Evropa proslavljali kot odkritelja, potem so ju pa sramotno položili v verige in morata sedaj prosjačiti pri kralju za dogovorjene pravice. Oči so se jima zabliskale ob teh spominih. Glasen poziv na plemenito gospodo je storil, da so vsi umolknili. »Ali lahko postavite to jajce pokonci, ne da bi ga podprli?« je zavpil Christobal. Tedaj je eden izmed caballerov stopil naprej, izjavil, da uganka ni nova, in pokazal tudi sam njeno rešitev z jedko pripombo: »Christobal Colon si lasti ta dovtip kakor desetino iz dohodkov Indije — a že moj stari oče se je tako šalil!«

Tedaj je stopil Christobal s širokim, zibajočim se korakom starega mornarja k mizi, kjer se je gospoda smejala, in je dejal s hripavim, renčečim glasom: »Caballeri, pravkar smo napravili šalo z jajcem in eden izmed plemenitih gospodov je pripomnil, da nisem jaz nje iznajditelj. To je morda res, a nemara vam lahko zastavim drugo uganko z jajcem!«

S temi besedami je položil veliko jajce na krožnik in nadaljeval: »Kdo more to jajce pojesti, ne da bi se ga dotaknil z roko, z žlico ali kakršnim koli drugim orodjem in ne da bi ga prej izluščil?«

Gospodje so se osupli spogledali. Christobal Colon pa je krožnik dvignil in prezir se je kazal na njegovem obrazu, ko je povzel:» Kdor to zmore, mu za to jajce prodam vse pravice v Indiji, ki mi pripadajo po kraljevi besedi, dogovoru in pečatu! Kdor hoče torej kralja rešiti neprijetnega prosilca, naj poskusi!« — »Ne da bi se ga dotaknili z roko ali orodjem?« so se vpraševali vsi vprek in majali z glavami.

Tedaj se je stari morski volk zasmejal, s smehom, s kakršnim se norčujejo iz mornarskih vajenčkov. Vzel je krožnik v obe roki, pokotalil jajce v usta, ga prežvečil z lupino vred, ga izsrkal in nato izpljunil ostanek lupin na mizo.

»Te rešitve ne bo mogel posneti z lahkoto pač nihče izmed gospodov in si jo lastiti kot izviren izum,« je dejal s prezirljivim glasom. »Kajti k temu spada grlo, ki ga je izlužila morska voda, a treba je tudi ust, ki so navajena požreti mnogo črvivega kruha, slabe vode, nehvaležnosti in človeške nevoščljivosti!«

Udaril je po svojem širokem mornarskem meču in pristavil: »Če je kdo izmed gospodov kaj zameril, bo našel mene in mojega brata vedno pripravljena, da mu s tem zadostiva. Pod temi drevesi naju najde še nekoliko dni, dokler se kralj ne izjavi, da li so mu beseda in dogovori sveti ali ne!«

V tej verziji vidimo velikega pomorščaka pač v neki povsem drugačni, vse bolj raskavi obliki, nego so nam jo sporočili s prefinjenimi, sladkobnimi slikami in opisi. A tudi zgodba o Kolumbovem jajcu se nam ne kaže več kot nekakšna »zmota svetovne zgodovine«.

Christoph Kolumbus nach dem Gemälde Ghirlandajos — Krištof Kolumb po Ghirlandajevi sliki

Letalska bitka v temi

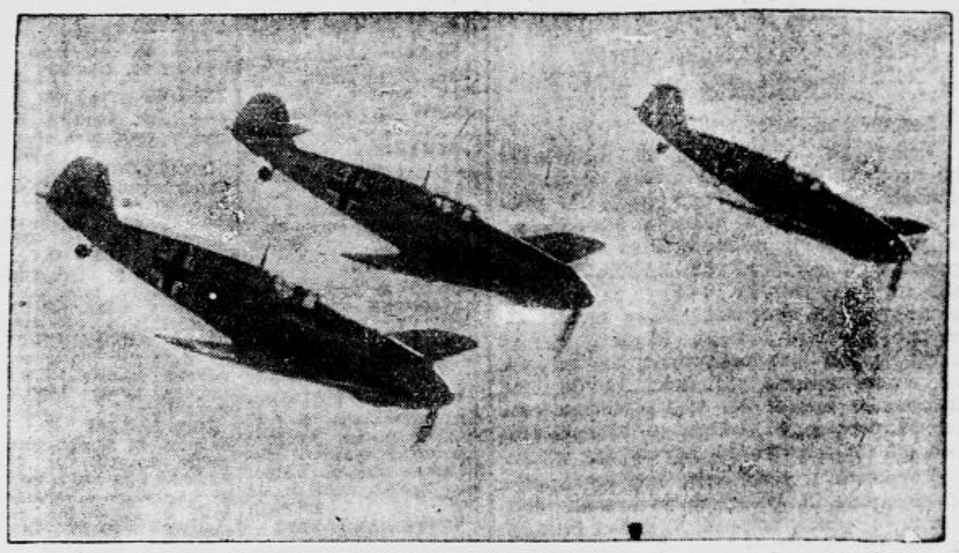

Deutsche Messerschmitt-Jagdflugzeuge im Angriffsflug — Nemška lovska letala tipa »Messerschmitt« v napadalnem poletu

Načelnik britskega bombniškega poveljstva je pri napadih na nemško državno ozemlje, ki so se usmerjali zlasti proti Berlinu, svojo taktiko spremenil. Namesto noči z malo oblaki in z mesečino si je izbral temne noči z mnogimi oblaki. V njihovem varstvu se je nadeja ustaviti izkrvavitev svojih bombnikov. — Ker se vremenski položaj odločuje pretežno na zapadu in gre vreme preko angleškega otoka proti nemškemu državnemu ozemlju, je sovražnik lahko presodil, kdaj utegne pas slabega vremena z dežjem in strnjeno oblačnostjo pokriti nemški prostor.

V prvi noči te nove britske taktike na osnovi slabega vremena je bil nastop za krdela nemških nočnih bombnikov precej otežkočen. Megla in strnjene oblačne plasti so visele nizko nad mnogimi njihovimi vzletišči. Toda že nekoliko noči pozneje so večje skupine nočnih lovcev spet zletele in uničile v nekoliko urah nad petdeset sovražnih bombnikov. Novi Harrisovi taktiki se je postavil po robu sistem najbolj prožne obrambe.

Pod vodstvom »stezosledcev«

Britski letalski maršal, ki je na podlagi prvih uspehov še nadalje vztrajal pri svoji taktiki slabega vremena in ji pridružil še nekatera presenečenja, je verjel v nadaljnje cenene uspehe. Nad Rokavskim prelivom so imela teroristična letala iz različnih vzletišč svoje zbirališče. Na čelu so leteli nočni lovci za akcije na veliko daljavo. Ko so prileteli nad holandsko ozemlje, so se bombniki razporedili v štiri valove, ki so se v različnih višinah od 5000 do 8000 m usmerili proti Kölnu. Jate nočnih lovcev so ščitile te skupine bombnikov od zgoraj in spodaj ter ob straneh. Vsakega izmed štirih valov so vodili »stezosledci«, to so maloštevilne' v navigaciji temeljito izšolane posadke, ki jim je naloga, privesti maso bombnikov do minute točno preko raznih letalnih prog do cilja. Te stezosledce lahko smatramo za ne preveč številne preživele člane britskih bombniških skupin, ki so še ob začetku lanskega leta prihajale v širokih formacijah na nemško ozemlje in so samostojno iskale svoj cilj ter ga bombardirale.

Vodja obrambnih bitk nad nemškim državnim ozemljem, poveljujoči general, je bil že davno spoznal, da se je sovražnik preuredil na napade tudi v tej ozko strnjeni obliki prileta. Kakor tako pogosto v zadnjih mesecih so skušali Briti prebiti se v najkrajšem času do cilja, odvreči svoje bombe in spet odleteti. Menili so, da kratki čas nemški obrambi ne bo dovolil, da bi koncentrirala močne sile nočnih lovcev na njihovo pot. Generala pa niso mogli niti prevarati niti presenetiti. Njegovo povelje za vzlet je odšlo pravočasno na jate nočnih lovcev, ki so bile razdeljene na številna letališča. Med tem ko je zastavil ob obali nekoliko skupin za tekočo borbo proti sovražniku' pripravljajo njegovi sodelavci, generalštabni častniki, ki so se izkazali na fronti, znanstveniki ter inženirji, obrambno vojno.

Kje bodo napadli?

Na pregledni karti tega središča nočnih lovcev se razvija poteza za potezo jasna slika o sovražnikovem prodiranju. Zapovednik visoko razvite poročevalske tehnike sprejema prihajajoča pismena in ustna sporočila mirno drugo za drugim. Prebere si vsako posebej, čuje vse, njegove oči iščejo vedno znova karto. Vmes si zapisuje brza sporočila o položajih, smereh, brzinah in višinah sovražnih skupin ter o varalnih manevrih. V kratkih pogovorih sporoča poveljujočemu generalu lepo urejene podatke o trenutnem položaju sovražnika in o lastnih napadalnih možnostih. Mož, ki mu je odločevati, stoji pretehtavajoč pred karto. Pred vsem ga zanima zopet odločujoče vprašanje te noči: kje bodo zares napadli in kje lahko zalotim sovražnika z najmočnejšimi silami, preden prične odmetavati bombe? Šef njegovega štaba postaja v teh minutah njegov glavni svetovalec. Kar je v stotinah bojnih noči sam doživel' se sedaj izkoristi. General odločuje kot vojak in obenem kot politik. Ne samo znaki na karti, temveč tudi vprašanje, kateri cilj sovražnika ob tem času najbolj zanima, je tu važno in mu pomaga do odgovora.

Sovražne bombniške skupine so preletele Ren južno od Kölna, ko so v prostoru Mainza in Kassela sprožili alarm. Ob vodilni mizi glavnega stana si sledijo vprašanja in sporočila v bliskovitem tempu. Tokrat so uganko kmalu rešili. Šlo je za varalni manever. Prvi sovražnikov val se je bil razdelil v tri skupine, da bi zakril glavni cilj napada. prva skupina je zavila k navideznemu napadu na Kassel, druga skupina proti Mainzu in tretja proti Lipskem. Glavnina bombnikov pa je obdržala svojo smer. Istočasno so poročali o priletu sovražnih letal nad holandsko ozemlje. Britske aparate pa so spoznali tu kmalu kot motilce, ki jim je šlo očitno za to, da bi prikrili glavni cilj napada.

Desnica poveljujočega generala gre preko vzvodov telefonske naprave. V trenutku je premostila stotine kilometrov. Gre za zadnja vprašanja divizijskim generalom, potem za odločilno zapoved poveljujočega generala: »Vsem žerjavom' poletite proti Paviu, vsem žerjavom..«

Nemški lovci v akciji

Krdela, ki so pred Frankfurtom visoko nad deževnimi oblaki, začula ta klic, potegnejo na magični šahovnici neba prvo potezo obrambne bitke. Z lovskimi aparati, ki jih sovražnik še ni imel prilike spoznati, so opremljeni z najmodernejšimi napravami ter jih vodijo možje, ki imajo za seboj po štirideset, petdeset odstrelitev v nočnih borbah, navaljujejo vedno znova na valove sovražnikovih bombnikov.

Napadalec ima čedalje hujše izgube. Veletok bombnikov leti mimo Frankfurta, zavije proti severovzhodu in točno proti Lipskemu. General ni presenečen. Njegova sposobnost vživeti se v dani položaj, ki ga priznavajo tudi Angleži, kadar govore o »zmožnih rokah«, ki vodijo nemško letalsko obrambo, se je zopet izkazala.

V drugi fazi bitke je postregel Harris z novimi presenečenji. Neka angleška radijska postaja je oddala lažniva poveljа nemškim nočnim lovcem, Britski aparati so pridno odmetavali štanjolne trake. Toda nemških lovcev se to ni mnogo dojmilo in so v prostorih pred Lipskim nadaljevali bitko. »Mačje oči«, kakor imenujejo Briti nemške nočne lovce, so tudi tu premagale težave slabega vremena v temni noči in britskega manevra. Nekateri nočni lovci so imeli posebno srečo, da so mogli z bliskovitim navalom sestreliti nekoliko sovražnih aparatov nad oblaki, v katere so svetili žarometi. Drugi so morali na najkrajšo razdaljo do črnih senc, ki se pojavljajo in izginjajo v oblakih. Treba je silne osredotočenosti' da najdeš nasprotnika, kajti navzlic najboljšim iskalnim napravam mora lovec v temni noči sovražnikove obrise imeti ozločno pred seboj, da ga lahko uniči. Bitka se stopnjuje do svojega viška. Sedaj je gotovo, da je Berlin cilj sovražnega napada.

Cilj letalskega napada — Berlin

Taktika britskega zračnega maršala je bila spregledana. Nemški general je vrgel še pred Berlinom močne sile nočnih lovcev proti sovražniku. Nad prostorom brez oblakov je prišlo do ene največjih in najtrših nočnih zračnih bitk v tej vojni. Obenem s protiletalskim topništvom in žarometi so vdrle divizije nočnih lovcev med sovražnikove bombnike. — Njegovo čelo s »sky makers'« (osvetljevalci ciljev) so razpršili in poedini valovi niso utegnili odvreči svojih bomb. Dve epizodi iz poedinih borb:

Neki nemški lovec se je pravkar naperil proti nekemu Lancastru, ki je bil zašel v snop žarometnih žarkov, ko je zagledal, da so se vsuli iz rovov sovražnega bombn'ka, ki je letel nekaj višje, zažigalne posode na sovražnikov aparat. Tega nasprotnika je pokončal njegov lastni tovariš. Nemec se je naglo obrnil, zletel visoko in sestrelil še to letalo. — Pri nekem drugem lovcu je odpovedala strojnica baš v trenutku, ko je bil v najboljšem napadalnem položaju pred nekim britskim bombnikom. Kratek domenek z radiotelegrafistom, ki je sedel s hrbtom proti hrbtu pilota lovca; obstreljeni bombnik ne sme ujti. Pilot je okrenil svoje letalo v takšno lego, da je mogel radiotelegrafist s svojimi strojnicami obsuti Brita in ga sestreliti.

Ko so napadalci leteli nazaj' je bilo jasno spoznati, kako težko jih je obramba prizadela. Povratek z mnogimi zadetimi zadetimi stroji je bil pravi umik, borba pa se je nadaljevala do obale. V opoldanskih urah naslednjega dne so iskalni oddelki ugotovili razbitine nad 60 večinoma štirimotornih britskih bombnikov. (Erwin Kirchhof v tedniku »Das Reich«.)

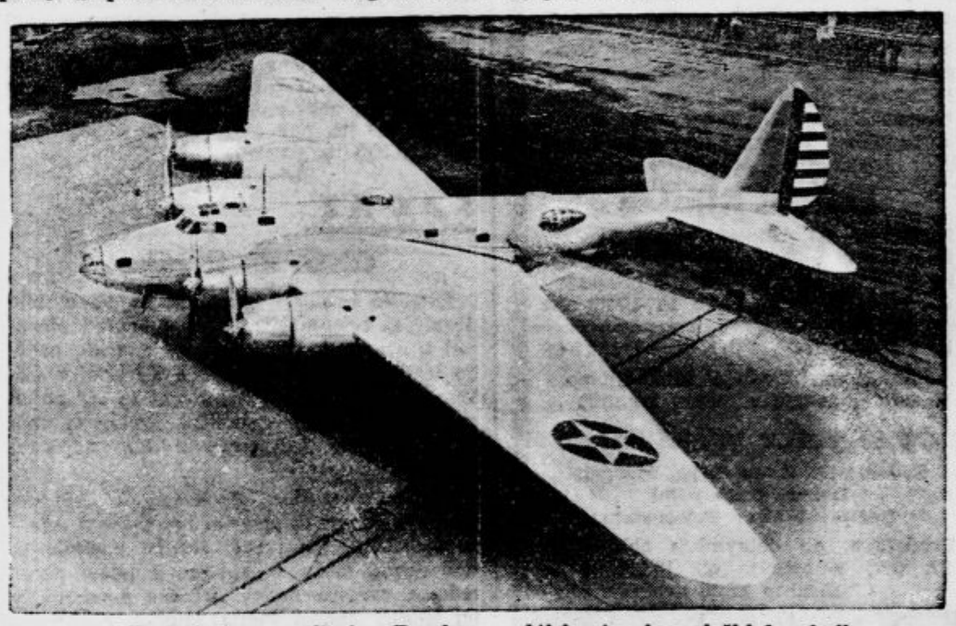

Viermotoriger englischer Bomber — štirimotorni angleški bombnik

Eine Bombereskadrille in Kampfformation Eskadrila bombnikov v bojni formaciji

Mož, ki zna nad 100 jezikov

V Münstru živi 56letni vseučiliški docent dr. Ferdinand Hestermann. Mož obvlada nad sto jezikov in narečij ter je specialist za dialekte Severne Afrike, Avstralije, Južne Amerike in Ognjene zemlje. Mož je izdal tudi poseben spis o Kavkazu in jezikih, ki jih govore ondotni prebivalci.

Krompir ni krmilo za živali

Nemški listi svarijo pred porabo krompirja za krmilo živali. Krompir je v prvi vrsti namenjen za hrano ljudi, resnica pa je tudi, da kot krmilo ne vsebuje zadostnih količin hranilnih vrednosti, ki so potrebne živalim. Zavoljo tega ne smemo s krompirjem krmiti ne kokoši ne kuncev.

Ogromna električna centrala

V Chamonixu so pred kratkim bila započeta dela za zgraditev električne centrale, ki bo dajala Franciji vsako leto za več milijonov kilovatov električne sile. Električna centrala bo dobivala pogon iz voda, ki curljajo pod ledenikom Mont Blanca ter so bile doslej popolnoma neizrabljene.

Dče s 54 otroki

V južnovzhodni Anatoliji živi neki kmet, ki ima 12 žen, od katerih jih 8 še živi. Vse žene so mu doslej rodile 16 hčera in 38 sinov. 14 sinov nenavadnega Turka je sedaj pod orožjem.

Iz francoščine: P. P.

Prvak

Dubin je ves premrzel, z višnjevo[illegible]nosom, z rokami v žepu in s čepico, potegnjeno globoko na ušesa obstal pred kioskom in zapičil oči v letak Državnega šahovskega kluba, ki poziva šahiste na dvoboj s svetovnim šahovskim prvakom Dimitrijem Nikolajevičem Prvinom, ki se ta čas mudi v mestu, za naslov svetovnega mojstra. Zmagovalec prejme nagrado 100.000 frankov. Françoisu Dubinu se je skoraj zavrtelo ob tej številki; v glavi mu je blisnila misel, bežno je vrgel pogled na cestno uro, nato se pa jadrno spustil v dir. Mimogrede je podrl staro žensko ki mu je slučajno prišla na pot, se zadel v naglici ob stražnika, se mu opravičil z razorožujočim očarljivim nasmehom in planil skozi vhod v »Podcestno«. Ko je ura bila dvanajst (skrajni čas za prijavo), je planil skozi vrata klubske pisarne, se spotaknil in z ravnotežje iščočimi rokami krenil po nosu tajnika kluba Jeana Detroita, ki je bil ravno na tem, da zapusti pisarno. Loveč sapo je Dubin začel pojasnjevati uradniku, ki nikakor ni bil pripravljen kar koli razumeti, da se priglaša k dvoboju s svetovnim šahovskim mojstrom. Ko je uradnik končno zadevo le razumel, je od presenečenja pozabil zapreti usta. V hipnem nagibu prirojene postrežljivosti, in pa da ne bi preširoko odprta usta nemara povzročila trajne okvare čeljustnega mehanizma, je »pretendent za mojstrstvo« z vso nežnostjo, ki jo je zmogel, z eno roko pritel Jeana Detroita za teme glave, z drugo pa previdno potisnil povešeno spodnjo čeljust navzgor in — trud je bil kronan z uspehom — usta so se zaprla.

Nastal je molk dvomljive vrste. Nato je Dubin še enkrat previdno ponovil svojo »odločitev« in Jean Detroit je končno le z veliko težavo izdavil:

»Vi?«

»Jaz,« je v odgovor zapihal François Dubin.

»Pa znate igrati šah?« je še podvomil uradnik.

»Znam,« se je napel prijavljenec.

»Kaj ste po poklicu?« je dalje pobaral tajnik.

»Profesor,« je s čisto vestjo odvrnil Dubin, kajti svoje dni je pri športnem klubu igral nogomet in tovariši so mu vzdeli naziv: profesor.

»In ste gotovo izgubili službo,« je rekel uradnik in vrgel oči na Dubinovo kar hudo ponošeno obleko.

»Da, seveda, kajpak!« se je oddahnil Dubin pokrivajoč z roko mesto na suknjiču, kjer bi po vseh postavah moral biti gumb.

»Gotovo zaradi politike?!« je predel dalje uradnik.

»Da zaradi »Politike«, je pritrdil Dubin, začuden nad uradnikovo vseznalostjo. Namreč zaradi »Nje« so ga res vrgli iz sportnega kluba, ker je nekoč »malo pobožal« predsednika, ko je v njegovem naročju slučaj' zalotil svojo doklico, ki so jo tovariši zaradi njenega izrednega talenta za intrigantstvo imenovali »Politiko«.

»Da, da, politika je grda reč,« je postal zaupen uradnik, globoko vzdihnil ter povedal, da je tudi on nekoč zaradi politike izgubil službo, ker je pri volitvah pomotoma spustil kroglico v nepravo skrinjico in je zato slučajno zvedel njegov šef.

Ta »enaka« usoda je sprijateljila oba nesrečnika. Da potrdita novo sklenjeno prijateljstvo, sta zavila v krčmo in v razviti vinski fantaziji je tajnik Detroit razodel »profesorju« skrivnost dosege uspeha pri šahu: »Prvo in zadnje je hladna kri, ničesar ne sme človeka spraviti iz ravnotežja in predvsem — če je predpisan čas potez, nikoli potegniti pred danim znakom skrajnega časa za potezo.« Dubin si je vse točno zapomnil in obljubil je **Detroitu** delitev nagrade.

Naslednje dni so časopisi prinašali cele kolone o neznanem profesorju Françoisu Dubinu, o žrtvi političnih strasti, kakor je to reporterjem zaupal tajnik Detroit. Skratka, Dubin je postal slaven in za šahovski dvoboj je zavladalo veliko zanimanje.

*

Dvoboj je bil v veliki dvorani Centralnega hotela, ki je bila polna radovednih šahistov. Dubin je prišel v dvorano oblečen v častitljiv žaké iz polpretekle dobe, ki mu ga je bil posodil prijatelj Detroit. Po prečitanju posebnih pravil, med katerimi je bilo tudi določilo, da imata igralca za vsako potezo največ dve uri časa, se je začel turnir, v popolni tišini. Po žrebu je kot beli začel Dimitrij Nikolajevič Prvin. Potegnil je kmeta pred kraljem za dve polji. Dubin je zaril obe roki v svoje razmršene lase in z edino mislijo: nikoli potegniti prej... buljil na uro, ki mu jo je tudi položil na mizo njegov svetovalec, klubski tajnik... Nikoli potegniti prej... Čas je počasi potekal. Soigralec je postajal nervozen; gledalci so mrmrali, češ za prvo potezo res ni potreben tako dolg premislek.. Profesor je vztrajno dalje strmel na uro ob šahovnici, izgledalo pa je, da ima oči uprte na desko. Prvin si je začel grizti nohte, napetost v dvorani je naraščala, toda Dubin je kar naprej »premišljeval«... Končno je le dotekel čas dveh ur in Dubin je potegnil kakor beli: svojega kmeta pred kraljem za dve polji. To se je ponavljalo pri naslednjih šestih potezah. Dubin je sedel nepremično, z očmi na uri, in je vsaki dve uri potegnil kakor je potegnil beli. Soigralec se je presedal na stolu, vstajal, tekal na vodo, si pulil lase, kri mu je nevarno stopala v glavo. Gledalci so bili utrujeni, mrmrali so vedno glasneje; turnirski razsodniki so začeli izgubljati potrpežljivost... Poteklo je štirinajst ur za sedem potez, Dubin pa je sedel gluh in nem in nepremičen in strmel na uro. Slednjič je potegnil osmo potezo. Potegnil je kraljico na odprto polje tako, da bi mu jo lahko vzel beli brez lastnih žrtev. Po dvorani je završalo: nerazumljiv genijalni načrt ali spregledanje, zmota... toda spregledanje je pri preglednosti še nerazvite igre toliko kakor nemogoče. Torej le genialna poteza... kdo je neznani profesor... genij...? Svetovni mojster je poskočil na svojem stolu, kri mu je do zariplosti zalila glavo — nič več ni razločno videl, v senčih mu je tolklo. Kakor iz silne daljave je slišal šepet: »genialna poteza..« Črna kraljica se mu je utapljala v megli okoli nje pa — tako se mu je zdelo — je plesal njegov beli kmet; v mislih pa mu je kljuvalo: genialna poteza ali le zmota. Če vzame nasprotnikovo kraljico — kaj bo sledilo? Čas je potekal, beli pa ni bil sposoben jasne misli. Zazvenel je znak za potezo. Beli je v časovni stiski in zadregi potegnil domnevno nepomembno potezo z drugim kmetom. V nervozni naglici je spregledal, da je s tem odkril svojega kralja v prosto polje nasprotnikovega tekača. Po dvorani je vnovič, močneje završalo... Dimitrij Nikolajevič je pogledal, opazil napako, izbuljil oči, prebledel kakor stena, zagolčal: vdam se, z roko pometel figure s šahovnice in se nezavesten zgrudil.

V tretje je nastal v dvorani hrup, silnejši od prvih. Razsodniki so proglasili Françoisa Dubina za zmagovalca in mu odšteli nagrado 100.000 frankov. Presenečeni gledalci so se kmalu opomogli in dvignili zmagovalca na ramena, množica na cesti je navdušeno pozdravila novega svetovnega prvaka...

*

Ko so se reporterji končno le pririnili do slavljenca, so mu stavili vprašanje: »Kje, gospod profesor, ste se učili kraljevske igre?«

Odgovor se je glasil: »Nikjer, gospodje moji; veste, jaz sploh ne znam igrati šaha... Priglasil sem se, ker je bila v razpisu tudi premagancu obljubljena tolažilna nagrada 1000 frankov in mislil sem si: izgubiti partijo najbrže ne bo težko... Potem sem se pa ravnal po navodilu prijatelja Detroita: mirno kri... nikoli potegniti prej...«

Nepremičninski trg v decembru

Ljubljana, 11. januarja

V zadnjem mesecu lanskega leta so zabeležili v zemljiški knjigi nekoliko več sprememb nepremičninske lastnine kakor v posameznih prejšnjih mesecih. Prodane so bile nekatere večje nepremičnine v vrednosti nekaj sto tisoč lir.

Franc Pahor, posestnik v Kolodvorski ulici, je prodal Alfonzu in Stanku Logarju, urarjema in trgovcema Pred Škofijo, hišo z dvoriščem in vrtno parcelo v Splitski ulici št. 3 v kat. obč. Viču za 200.000 lir.

Jakob Pleško, posestnik v Zg. Hrušici, je prodal Francu Levcu, posestniku iz iste vasi, njivsko parcelo v kat. obč. Bizoviku v izmeri 1220 m² za 12.000 lir.

Franc Remic, posestnik v Čampovi ulici, je prodal svoji ženi Amaliji dosmrtni brezplačni užitek pritličnega stanovanja, kleti, domačega dvorišča in vodnjaka, polovico domačega vrta s pravico ograditve in polovico domače gnojne jame za 19.000 lir.

Bogdan Rebolj, posestnik v Kotnikovi ulici, je prodal Mihaelu Anžurju, posestniku v Predovičevi ulici, in njegovi ženi Mariji, posestnici n trgovki, hišno posestvo na Poljanski cesti 8, v kat. obč. Poljanskem predmestju z gospodarskim poslopjem, dvoriščem in sadnim vrtom za 800.000 lir.

Marija Reharjeva, posestnica, bivajoča v hotelu Slon, je prodala Francu Martincu, posestniku v Trnovskem pristanu, dve parceli v kat. obč. Brinju v skupni izmeri 785 m² za 86.000 lir.

Katarina Drglinova, posestnica v Pugljevi ulici, je prodala Cirilu Kregarju, trgovcu na Medvedovi cesti, njivo v kat. obč. Štepanji vasi v izmeri 407 m² za 19.500 lir.

Anton Čož, posestnik v Pancah, je prodal Eligiju Ebru, trgovcu in krznarju na Kongresnem trgu, štiri gozdne parcele v kat. obč. Lipoglavu v približni izmeri 35 tisoč m² za 16.750 din. (Pogodba je bila sklenjena septembra 1940).

Marija Požlepova, posestnica na Plešivicah pri Brezovici, je prodala Ivanu Plevniku, posestniku na Brezovici, dve njivi in travnik v kat. obč. Brezovici v približni izmeri 2400 m² za 14.000 lir.

Jakob Novak ml., posestnik in trgovec s senom v Slapničarjevi ulici, je prodal Alojziju Anžiču, posestniku in mesarju na Poti na Fužine, travnik v kat. občini Trnovskem predmestju v izmeri 7925 m² za 50.000 lir.

Dr. Volbenk Kliment, ravnatelj in posestnik v Šoštanju, je podaril svoji ženi Milici Klimentovi, posestnici v Šoštanju, polovico svojega zemljišča v kat. občini Kapucinskem predmestju v izmeri 437 m² v vrednosti 500.000 lir. Zemljišče obsega hišo in dvorišče.

Alojzij Breceljnik iz Sp. Šiške je prodal Katarini Primožičevi iz Vodnikove ulice, travniško parcelo v kat. obč. Sp. Šiški v izmeri 270 m² za 21.000 din. (Pogodba je bila sklenjena maja 1941).

Julija Žerovnikova, posestnica na Vodnikovi cesti, je prodala Vinku Konjarju, stavbnemu polirju iz Podlimbarske ulice njivsko parcelo v kat. obč. Zg. Šiški v izmeri 530 m² za 26.000 lir.

Ivan Hribar, posestnik v Dev. Mariji v Polju, je prodal Stanislavu Medvedu, zasebniku iz Dolskega, posestvo in hišo št. 157 z dvoriščem v kat. obč. Slapah za 105.000 din. (Pogodba je bila sklenjena decembra 1939).

Jožef Mihelič, posestnik v Sneberjih, je prodal dr. Antonu Krisperju, zdravniku na Šmartinski cesti, njivsko parcelo v kat. obč. Zadobrovi v izmeri 3012 m² za 18.000 lir.

Tvrdka I. Knez na Gosposvetski cesti je prodala Amaliji Bončevi, ženi trgovskega zastopnika iz Kettejeve ulice, in Anici Jontezovi, trgovčevi ženi na Resljevi cesti, travniško parcelo v kat. občini Sp. Šiški v izmeri 359 m² za 35.900 lir. Ista je prodala Ireni Salajevi, lastnici salona steznikov v Verdijevi ulici, travniško parcelo v kat. obč. Sp. Šiški v izmeri 458 m² za 45.800 lir.

Vinko Konjar, stavbni polir v Podlimbarskega ulici, je prodal Vidi Mozetičevi, posestnici v Savljah, njivsko parcelo v kat. obč. Šiški v izmeri 530 m² za 32.000 lir.

Josip Medved, posestnik v Beethovnovi ulici, je kupil v kat. obč. Zg. Šiški 4 gozdne parcele v izmeri 14.958 m² za 149 tisoč 580 lir.

Anton Lavrih, posestnik na Celovški cesti, je prodal Janku Šinkovcu, trgovcu iz Dermotove ulice, 3 travnike v skupni izmeri 2969 m² in cesto v izmeri 1048 m² v kat. obč. Trnovskem predmestju za 14.250 lir.

France Kobal, skladiščnik in posestnik v Polju, je prodal Mariji Irtovi, ženi delavca v Polju, njivo v kat. obč. Slapah v izmeri 712 m² za 2000 lir.

Dr. Aleš Peršin, odvetnik v Ljubljani, je prodal Borisu Bizjaku, zlatarskemu mojstru na Rimski cesti, hišo in njivo na Plešivici v kat. obč. Brezovici za 18.000 lir.

Franc Albunar, posestnik in trgovec v Bezenškovi ulici, je prodal Pavli Šmitkovi iz Ciglarjeve ulice travniško parcelo v kat. obč. Trnovsko predmestje v izmeri 1817 m² za 18.000 lir.

Janko Dolar, posestnik v Gorupovi ulici, je prodal Francu Košenini, posestniku na Tržaški cesti, dve njivi in pot v kat. obč. Sv. Petra predmestju I. del. v izmeri 794 m² za 60.000 lir.

Anton Merhar ml., posestnik v Kosezah, je prodal Katarini Škanderjevi, posestnici in trgovki na Celovški cesti, njivsko parcelo »Brežanci« v kat. občini Zg. Šiški v izmeri 2362 m² za 27.000 lir.

Ana Menardičeva, posestnica v Ciglarjevi ulici, je odstopila ob parcelaciji mestni občini ljubljanski brezplačno in bremen prosto dve parceli v izmeri 484 m² za ureditev cest.

Ana in Ulrich Schmidt, posestnika v Langusovi ulici, sta prodala Anici Rotovi, trgovki in posestnici na Mestnem trgu, travnik v kat. obč. Gradiškem predmestju v izmeri 2206 m² za 65.000 lir.

Jakob Novak, posestnik Za vasjo v Zg. Šiški, je prodal Jošku Medvedu, industrijcu v Beethovnovi ulici, gozdno parcelo v kat. obč. Zg. Šiški v izmeri 1302 m² za 9000 lir.

Josip Pretnar, pekovski mojster v Podmilščakovi ulici, in Ivan Pečnik, posestnik v Stožicah, sta sklenila menjalno pogodbo. Pretnar je odstopil Pečniku svojo enonadstropno še ne izdelano hišo v Podmilščakovi ulici št. 57, katere parcela meri skupno z vrtom 556 m². Pečnik pa Pretnarju svojo pritlično hišico z njivo v Ljubljanski ulici št. 43 v kat. obč. Udmatu in enonadstropno hišo v Hrenovi ulici 12 v kat. obč. mestu Ljubljani.

Živahno je bilo v decembru na posojilnem trgu. Vpisane in izbrisane so bile številne hipoteke visoke vrednosti. Najvišje je obremenilo svoje nepremičnine neko industrijsko podjetje, ki je za kritje svojih upravnih stroškov najelo pri Pokojninskem zavodu 1.5 milijona lir posojila. Tudi nekateri zasebniki so sklenili posojilne pogodbe za visoke zneske. Tako je neki posestnik iz Predovičeve ulice dobil 300.000, neki trgovec iz Kapiteljske ulice prav tako 300.000 lir, neki posestnik iz Sv. Petra ceste 96.000 lir, nek avtoličar in njegova žena 120.000 lir posojila itd.

SPORT

Čisto na kratko

Jeseniški hokejski igralci, ki pa jih ni bilo dovolj za celo moštvo in so si morali pomagati z nekaterimi domačini, so preteklo nedeljo igrali prijateljsko tekmo s KACom v Celovcu. Domači igralci, ki so prav ta čas zaradi stalnih tekmovanj v odlični formi, so tudi jeseniške goste brez posebnih težav odpravili z 10:3.

V Monakovu so zadnjo nedeljo končali tekmovanja za žensko državno prvenstvo v umetnem drsanju. Ob precej številni udeležbi in tudi dovolj močni konkurenci je tretjič zaporedoma osvojila naslov državne prvakinje v tej sportni panogi Marta Musilek z Dunaja.

Na znani Bolgonovi skakalnici v Davosu so skakali preteklo nedeljo in dosegali daljave, o katerih, vsaj letos, sploh še nismo slišali. Najdaljši skok je imel neki Fausch, ki je dosegel 69 m, bil pa je stilno slabši in je zato zasedel samo drugo mesto za Tumpom, ki si je s tremi skoki do 62, 65 in 66 m pridobil najboljšo oceno.

Težko nezgodo je doživel znani nemški smučar in smuški skakalec poročnik Palme iz Sudetov. Njegov avtomobil se je na nekem prelazu prevrnil v 30 m globok prepad, nesrečni Palme pa je odtod odletel še skoraj 10 m globlje. S pretresenimi možgani in hudimi poškodbami na glavi so ga prepeljali v bolnišnico, vendar upajo, da bo vse prebolel in se prej ali slej spet pokazal na skakalnicah.

O škodi, ki jo je povzročil eden angleških terorističnih letalskih napadov na mednarodni olimpijski zavod v Berlinu, poročajo zdaj s pristojnega mesta: Zaradi požara, ki je nastal v poslopju, je zgorel velik del spisov o zadnjih olimpijskih igrah, razni spominski predmeti na to prireditev, dalje arhiv slik, knjižnica in še velik del drugih znamenitih olimpijskih zapiskov. Coubertinova slika, ki jo je rodbina pokojnega predsednika Mednarodnega olimpijskega odbora poklonila temu zavodu, je ostala nepoškodovana, prav tako pa tudi oni del Coubertinovih rokopisov, ki so bili prav takrat v delu.

Križanka št. 3

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. zaščiten, 10. medicinska znanost, 11. meddržavni uradni dopis, 12. španski spolnik, 13. pojdi, hodi, 14. prav tako, 16. izvrševati nekaj s pomočjo sil, ki jih naš razum ne more doumeti, 18. pogosta kratica v krajevnih imenih, 19. žensko ime, 21. nemški predlog, ki označuje plemstvo, 23. umetnik, 25. v mapi, 26. osebno - povratni zaimek, 27. kraj kjer ni skrbi, žalosti in pomanjkanja, 28. morala, 30. osebni zaimek, 31. hrana, živilo, 32. italijansko mesto, 34. svetopisemska oseba, 36. predlog, 37. celina, 40. arabski žrebec, 41. deli rastlin, 43. leposlovec.

Navpično: 1. preziranje, omalovaževanje, 2. elektroda, 3. podložen, zavarovan, obilikovan, 4. grška boginja, 5. grška črka, 6. bežno spregovoriti o čem, 7. nadzemeljsko bitje v slovanskem bajeslovju, 8. medmet, 9. naložena, obremenjena, 14. nauk o nravnem življenju (množ.), 15. kratica za konjsko silo, 17. v rani, 20. mesec, 22. stikati za kom, paziti na koga, kaj, 24. dva enaka samoglasnika, 26. glej 18, vodoravno, 29. svetopisemska oseba, 30. mesto v Rusiji (Ukrajina), 33. bivši predsednik španske republike (množ.), 35. del očesa (množ.), 38. cev (tujka v izumirajočem ljudskem narečju), 39. oziralni zaimek, 40. okrajšan veznik, 42. veznik.

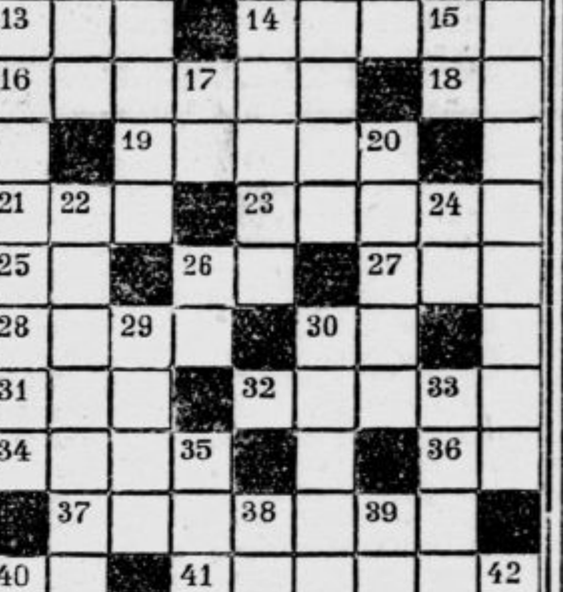

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 2

Vodoravno: 1. Kropa, 5. kaplan, 10. beton, 14. ruda, 16. kres, 17. Sora, 18. ar, 20. doba, 21. os, 22. Voja, 23. sv., 24. gad, 26. no, 27. ot, 28. vek, 29. oko, 30. uvodi, 32. Egidij, 34. potem, 36. Jezus, 37. penica, 38. Adele, 39. ena, 40. mir, 41. le, 42. dr., 43. peš, 44. va, 45. frak, 47. de, 48. rana, 50. t. č., 51. Irak, 52. Ruma, 54. raki, 56. cigan, 57. Korana, 58. Solun.

Navpično: 1. Kragujevac, 2. Or, 3. pud, 4. Adonis, 6. ak, 7. protin, 8. les, 9. as, 10. boj, 11. era, 12. ta, 13. Novomeščan, 15. Abo, 17. sok, 19. Ravena, 22. veja, 23. sklet, 25. doza, 27. Oger, 28. vice, 29. otep, 31. du, 32. epik, 33. dilema, 34. Parnas, 35 od, 40. mak, 42. dar, 45. fra, 46. ran, 47 dur, 49. ako, 51. Ig, 52. ro, 53. an, 55. il.

MALI OGLASI

Kdor išče službo plača za vsako besedo L —.30, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.— Najmanjši iznos za te oglase je L 7.— — Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —.60 za besedo, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 3.— Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—

Službe išče

POSTREŽNICA išče celodnevno službo dva do trikrat tedensko — najraje Bežigrad ali Šiška — za takoj ali kasneje. Naslov oddati v ogl. oddelku »Jutra« pod »Dobra pripomočnica«. 891

Službo dobi

POSTREŽNICO pošteno in čisto, iščem za celodnevno, za vsa gospodinjska dela. Vsa hrana v hiši. Plača dobra. Naslov v vseh poslov. Jutra. 880-1a

MLADO KUHARICO iščem za tričlansko družino. Stresen, Mencingajeva 21, Kolezija. 918-1a

TESARJA za nekaj dni sprejmemo takoj. Zglasiti se je v mehanični delavnici na Rimski cesti štev. 19. 919-1a

SLUŽKINJO pošteno in spretno, takoj sprejme solidna gostilna v centru proti dobri plači. Naslov pove oglasni oddelek »Jutra« 898-1a

PEČARJE - pokladalce dobro izvežbane, z daljšo prakso, za pokladanje in oblaganje s ploščicami, sprejme »Alpeko«, Tyrševa cesta št. 48 23178-1a

PISARNISKO MOČ strojepisko — z dobrim znanjem nemščine, tudi začetnico, sprejmem. — Ponudbe na ogl. oddelek »Jutra« pod Takoj 878. 878-1a

Vajenci(ke)

UČENKO za trgovski poklic v urarsko - zlatarski stroki, sprejmem. Začetna mesečna nagrada 300 lir. Janko Jazbec, Miklošičeva ul. 12. 782-44

VAJENKO ki ima veselje do šiviljske obrti, sprejmem. — Pogoj poštena in zanesljiva. AER, Novi trg 5. 902-44

Prodam

MIŠI, PODGANE in ščurke, zanesljivo pokončate s strupom, ki ga dobite v drogeriji KANC, Židovska ul. 1. 784-6

PRIMA JUTA-VREČE naprodaj. Petronafta. Ciril Metodova 33a (prej Tyrševa). J-338-6-M

ŠIVALNI STROJ, tovarniško nov, pogrezljiv, šiva naprej in nazaj, ugodno prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 840-6

ŠIVALNI STROJ nov, pogrezljiv, prodam. — Istotam sprejmem postrežnico za enkrat v tednu. Sp. Šiška, Jezerska 4. 822-6

2 PARA ČEVLJEV moških, štev. 45 in en par št. 40, Hubertus plašč in obleko za 8 do 10-letnega dečka, ugodno prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 890-6

DAMSKI PLAŠČ temno siv, siv kostum, svileno obleko, blago za tri rjuhe, vse predvojno blago, ½ kg temno modre volne, gum. škornje št. 39, 4 hermeline, usnjeni kovčeg 50x32, nekaj pokr. oljnatih slik, prodam. Ogled od 11 do 12. ure dopoldne. Naslov v vseh posl. Jutra. 881-6

PREPROGO 3x2 m, ugodno prodam. Naslov: Čopova 1, prvi vhod, vrata št 12, pritl. — Ogled od 12. do 14. ure. 882-6

ČRNO BLAGO predvojno, za pomladanski kostum, prodam. — Naslov v vseh posl Jutra 836-6

ŽIVO SREBRO prodam — Ponudbe z označbo cene za kg na ogl. odd Jutra pod »Najboljša naložba«. 906-6

GOJZARJE št. 44, prvovrsten material in izdelava, še malo nošene ter staro moško črno suknjo — prodam. Verdijeva (Gaševa) ul. 9, vrata št. 5. 885-6

PLIMETKO jarčko in petelina, čistokrvni, za pleme, 10 mes. stari, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 907-6

FOTOAPARAT »Retina«, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 908-6

ZIMSKO SUKNJO za moža 1.60 do 1.65 m, predvojno blago, popolnoma novo, črno in sivo obleko, predvojno blago ter nizke rjave čevlje št. 44, prodam. Tržaška 13, trgovina Urbančič. 920-6

KRZNEN PLAŠČ drap, nov, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 912-6

GRAMOFON Columbia ter električno dozo za priključitev na radio, prodam. M. Lazar, Rimska 21a. 917-6

ŽELEZ. SUKNJO za srednjo postavo, uradniško, novo, prodam. — Naslov v oglas. oddelku »Jutra«. 889-6

VEČ AUTOMOBILOV in motornih koles, najnovejše modele — zelo ugodno proda Merkur, Puharjeva 6. 888-6

DVE KOLESI damsko in moško, najboljše znamke, in dva tricikl ja zelo poceni naprodaj v Šubičevi ulici 3 (dvoriščno poslopje). 887-6

MOŠKO OBLEKO in zimsko suknjo, za velikost do 178 cm — predvojno blago, prodam Bogišičeva ulica 4/I — Mirje. 893-6

FLANELE nekaj metrov, ter damske in moške nogavice prodam. Naslov v oglas. oddelku »Jutra«. 873-6

ZIMSKO SUKNJO in dobro ohranjeno moško rjavo obleko — vse predvojno blago — ter nizke čevlje št. 43 prodam. Naslov v vseh poslovalnicah »Jutra«. 872-6

DRSALKE za čevlje štev. 42 in 34 naprodaj na Celovški c. št. 128/III, levo. 871-6

VETERIN. LEKSIKON in Stang Wirth Tierheilkunde prodam. — Podrožnik, Večna pot 37 870-6

PIROTSKI ČILIM (preproga) 3.5 × 2.5 m, kuhinjsko kredenco in pisalno mizo prodam. — Markonijeva ulica 18-II 876-6

ZIMSKI PLAŠČ zelo dobro ohranjen, za 7—10letnega fanta, prodam. Naslov v oglasnem oddelku »Jutra«. 875-6

ANGORA ZAJCI čisti, večje število naprodaj na Domobranski cesti št. 7 874-6

Kupim

SREBRNI DENAR in predmete, razne dragocenosti, verižice, ure, zapestnice, prstane itd. kupim, plačam najvišjo ceno. Ponudbe na ogl. oddelek »Jutra« pod šifro »Srebro«. 799-7

ZNAMKE, zbirko ali partije, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Znamke«. 814-7

LJ. ZVON tudi posamezne letnike, ozir. mesečnike, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Lj. Zvon«. 813-7

STARINSKI DENAR kovan, kupim Ponudbe na ogl odd. Jutra pod »Numizmatik«. 815-7

STEKLENICE razne vrste kupujemo. Dobro plačamo! N. Vaše želje jih prevzamemo na domu. B. Gutin Vodnikov trg št. 2. J-318 M

STAR PAPIR kupujemo. — R. Weber, Prešna ulica 8, nasproti mestnega kopališča J.—360-7

PUCH 250 ccm tudi v nerabnem stanju, ali brez gum, kupim. Naslov v vseh posl Jutra. 904-7

SREBRNINO, kovance in druge predmete kakor tudi dragocenosti kupimo in plačamo najvišje cene. Rudolf Zore, Ljubljana, Gledališka ulica 12. 747-7

MOŠKE ŠKORNJE št. 43, dobro ohranjene, kupim. Pismene ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Škornji«. 915-7

KNJIGE v raznih jezikih, znanstvene, novejšega časa in tudi cele knjižnice, kupuje stalno knjigarna Kleinmayr & Bamberg — Miklošičeva 16. 892-7

SENO konjsko, prvovrstno — kupi ali zamenja Sušnik, železnina, Ljubljana, Zaloška cesta št. 21. 894-7

AUTODVIGALO ročno, ter splošno orodje za autopopravila — kupi delavnica na Rimski cesti 19. 807-7

Posest

KUPIM HIŠO ali stavbno parcelo do lir 600.000 za Bežigradom ali v Šiški. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »600.000 lir«. 752-20

VILO ali HIŠO z vsem komfortom, v bližini periferije mesta, kupim. Po možnosti v bližini cestne železnice Ponudbe s točnimi podatki poslati na ogl. odd. Jutra pod »Takojšnja selitev« 783-20

STAVBNO PARCELO na lepi sončni legi, v neposredni bližini središča mesta, prodam za 210.000 lir. Ponudbe na ogl oddelek Jutra pod »Idealna lega.« 899-20

PARCELO za Bežigradom, v izmeri 495 kv. m, prodam za 170.000 lir. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zelo suh teren«. 900-20

STAVBNO PARCELO za vilo, veliko 1200 kv. m, v bližini Plečnikove avenije, prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod 300.000 lir.« 901-20

HIŠO 14 stanovanjsko, z velikimi skladišči, zamenjamo za eno ali dvodružinsko vilo kjer koli — »Posest«, realitetna pisarna, Miklošičeva 4. 916-20

VILA z lepim vrtom, oddaljena 15 minut od glavne pošte, naprodaj. Jugokredit Beethovnova ul. št. 15/II. 921-20

Sobo odda

SONČNO SOBO s souporabo kopalnice in prostim vhodom, oddam. Hvala, Glinška ul. 13. 879-23

PRAZNO SOBO lepo, veliko, v novi hiši, v središču mesta, oddam samo boljši osebi. Naslov v ogl. odd. Jutra pod »Čisto«. 909-23

OPREMLJENO SOBO s hrano ali brez, iščem s 1. febr. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Miren 910«. 910-23

SOBO odda mlada gospodična starejšemu, dobro situiranemu gospodu, kateremu bi na željo tudi kuhala. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Kavalir.« 911-23

Razno

MAJARINOVE PLEVICE nudimo. Sever et Komp., Gosposvetska 5. 491-37

DRSALKE kupuje in prodaja »Promet« (nasproti križanske cerkve). 777-37

POSODO za nasolitev mesa in kisanje repe, iz mehkega in trdega lesa, dobite pri Gospodarski zvezi, Bleiweisova 29. 833-37

BREZOVE METLE, držaje za lopate, motike in omela, dobite pri Gospodarski zvezi, Bleiweisova cesta 29. 832-37

IZDELUJEMO in popravljamo moško in otroško perilo. Garniture za novorojenčke — entlamo pleničke in drugo ter popravljamo stare kravate. AER, Novi trg 5. 903-37

IŠČEM GOSPODA, ki bi mi uredil neke trgovske posle v Milanu proti nagradi ali se pridružim potovanju. — Naslov v vseh posl. Jutra. 914-37

PIANINO vzamem takoj v najem. Ponudbe pod »Pianino« na oglas. oddelek Jutra. 868-37

DOMAČO HRANO išče gospod. Najraje pri samostojni gospe. Ponudbe na ogl. oddelek »Jutra« pod »Dobra«. 867-37

V NEDELJO popoldne sem pozabil na drsališču pri otroškem igrišču siv, z zajčjo kožo podložen jopič. Najditelja prosim, da mi ga vrne. Vrečar, Predjamska 22. 877-37

Pozor! **ZNANSTVENIK** psiholog — Moder — se nahaja v Ljubljani, Trstenjakova ulica št. 1/I, levo — poleg kavarne Majcen. Iz pisave vam pove značaj in prihodnjost. Razloži vam astrološka in hiromantska vprašanja. — Pišite mu, ali pa se osebno javite dnevno od 14. do 17. ure; ob nedeljah tudi od 10. do 12. ure. M.—336-37

Prevodi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije »SERVIS BIRO«, Šelenburgova ul. 4 tel. št. 2109

INSERIRAJ V „JUTRU“!

UPRAVA POLICIJE V LJUBLJANI bo prodala **ŠTIRI ITALIJANSKE AVTOMOBILE** znamke »ŠPA« na

javni dražbi

ki se bo vršila dne 15. t. m. na dvorišču v Šenpeterski vojašnici.

Ogled avtomobilov pol ure pred licitacijo. Interesenti avtomobilov vabljeni!

†

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem naznanjamo žalostno vest, da nas je po dolgem, mučnem trpljenju za vedno zapustila naša nadvse ljubljena zlata mama, stara mama, sestra in teta, gospa

ZAJC MARIJA

roj. PANCE
upokojenka tobačne tovarne

Drago pokojnico bomo spremili k večnemu počitku 13. t. m. ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti — Postojnska ulica 68 — na pokopališče na Viču.

Ljubljana, Šibenik, 12. I. 1944.

ŽALUJOČI OSTALI

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO UNION Telefon 22-21

Odlična francoska komedija, polna šarma in duhovitega humorja

ENKRAT V LETU

V glavnih vlogah: ljubka **Danielle Darrieux** in elegantni **Albert Prejeau.**

Predstave ob: 10.30, 13.30, 15.30 in 17.30 uri

KINO MATICA Telefon 22-41

Višek letošnje filmske sezone! Velefilm v barvah o neverjetnih pustolovščinah slovitega barona Münchhausena ... — Najdovršenejše delo v Agfakoloru. Velezanimivo dejanje, odlični igralci prekrasne naravne barve

Lažnivi Kljukec

Igralci: **Hans Albers, Brigita Horney, Ilse Werner, Hans Brausewetter** itd

Radi izredne dolžine filma predstave ob delavnikih ob **14.30** in **17.00 uri**

KINO SLOGA Tel. 27-30

Paul Kemp v odlični komediji po istoimenskem odrskem komadu

Če ti veter vrata zapre

Sodelujejo: **Ellen Bang, Margrit Debar, Kate Kühl**

Režija: **Walter Felsenstein**

Predstave: ob delavnikih ob 15. in 17. uri; v nedeljo ob 10.30, 13.30, 15.30 in 17.30 uri

Harry Hoff: 3

ZLATA PIJANOST

Kriminalni roman

Po razgovoru z majorjem in Braunom se je Barreto napotil k nekemu znancu, ki je bil odvetnik. To je storil prav za prav samo, da bi mu čas minil. A spotoma mu je prišlo na misel, da hkratu lahko razbistri nekatera pravna vprašanja, ki so bila nastala z bratovo smrtjo.

Doktor Da Silva je stanoval v novi, zelo čedni vili na robu mesta. Tu je živel z ženo in šestorico otrok kot ugleden pravnik in zadovoljen zakonski mož. Barreto se je čutil pri njem zmerom kakor doma; sreča rodbinskega življenja, ki je ovijala te ljudi, je vselej poživljajoče prevzemala tudi njega. Silva ga je bil že mnogokrat na pol v šali, na pol resno vprašal, zakaj se tudi on ne oženi. Da — oženiti se. Kdor sam živi v zakonskem raju, lahko tako govori — a kaj, ko ga ni dekleta, ki bi mu bilo docela všeč! Barreto je bil pač zelo izbirčen. Razen tega mu je bila glava zmerom tako polna dela in načrtov — moj Bog — konec koncev je bil tako rekoč na svojo pest ustanovil lastno državico, ne, prav res da je imel doslej druge skrbi.

Doslej?

Ko sta s prijateljem srebala neogibno kavo, je prišel pogovor na Lobata. »Mož bo v Serri Ouro odprl banko. Ali ga ti tudi poznaš?«

»Seveda ga poznam,« je odvrnil Da Silva, sladostrastno vlekoč iz smotke, »saj sem mu šele nedavno dobil neko pravdo. To ti je bankir, da mu zlepa ni enakega. Pred letom dni mu je umrla žena. Menda ga je njena smrt hudo prizadela; kajti od tistih dob živi dokaj zase.«

»Ali nima tudi hčerke?«

»Hčerke? Štiri hčere. In dvoje sinov. A razen ene hčerke so vsi otroci drugje, pri sorodnikih, deloma v Riu, deloma v Sau Paulu, kolikor vem. Sicer so pa Lobatove hčerke vse prav zala dekleta. Dve izmed njih sta se sijajno omožili. En sin je mornariški častnik. Drugi študira na tehniški visoki šoli.«

»S tukajšnjim policijskim načelnikom Orechasom so v sorodstvu, kaj ne?«

»Mogoče. Meni ni o tem nič znanega. Sicer pa — Eliza, ta, ki je še tu, bi bila baš prava žena zate!«

Barreto je pogledal mimo prijatelja skozi okno. »Tako — misliš?«

Da Silva se je čudil, da ni Barreto takoj obrnil pogovora na drug predmet, kakor navadno, če je bilo govora o tem vprašanju. »Da,« je živahno dejal, »s to bi se moral seznaniti. Toliko ženske miline in prikupnosti sem res še malokdaj srečal v eni osebi — — o, čuj, pazi, pepel se ti bo osul!«

Barreto je prestrašeno pogledal. Roka mu je nekoliko drhtela, ko je v zadnjem trenutku otresel smotko v pepelnik. Vstal je. »Najbrže vzame senhor Lobato svojo hčerko s seboj,« je pripomnil, »in v tem primeru ne bom zamudil priložnosti, da se z njo bliže seznanim. A zdaj se moram poslovizati. Komisar Braun me pričakuje na letališču.«

*

Veliki stroj, ki ga je bil Barreto nabavil za redni promet med Cuyabo, glavnim mestom Matto Grossa, in Serro Ouro, je brné plaval preko neskončnih gozdov, ki so pokrivali širno ozemlje. Iz velike višine je pokrajina nalikovala brezkrajni zeleni preprogi. Zrak je bil dušljivo vroč in prepojen z vlago. Spet in spet si moral otirati pot, ki ti je lil po čelu.

Večer se je bližal. Kmalu se je moralo stemniti. In tema je tu zmerom povsem znenada padala na zemljo.

Braun je sedel zraven Barreta in se z njim razgovarjal. Komisar je bil zelo vedečen. Doslej je bil živel samo v Sau Paulu in Riu, a zdaj je hotel kar moči korenito spoznati tudi ostale pokrajine. Pred odhodom se je bil o Mattu Grossu le za silo poučil. Vedel je, da je to druga največja država v Braziliji, hkratu pa tista, ki ima najmanj prebivalcev. Upravičenost imena Matto Grosso, kar pomeni »gosti les«, mu je bila zdaj na očeh. Glavno mesto Cuyabo z njegovimi petinštirideset tisoč prebivalci si je bil sicer ker je moral takoj naprej, samo v naglici ogledal. A to se je dalo kasneje dohiteti.

»Torej bi radi slišali kaj več o odkritju zlate gore?« je vprašal Barreto in ponudil komisarju iz termoske požirek krepilne mrzle pijače. »Nu, to odkritje je zasluga nekega tropeira, enega tistih vodij oslovskih karavan, ki se tod s svojimi živalmi vse križem pomikajo po deželi, kajti drugih možnosti, da bi spravljali blago iz kraja v kraj, imamo le malo. Reke, ki izvirajo na planoti Matta Grossa, v svojem gornjem toku zaradi mnogih brzic in slapov niso plovne. Baš ozemlje, kamor sva zdaj namenjena, ima posebno slabe zveze s svetom.«

»Ali ne žive tam Bakairci?«

»Točno — indijanski rod iz skupine Karaibov.«

»In nimate s temi rdečekožci nikoli težav?«

»Najprej je bilo podoba, da nam bodo močno grenili življenje. A zdaj se z njihovim poglavarjem prav dobro razumem — odkar sem vrgel nanj ogenj z neba.«

»Prosim, povejte mi to!«

»Ko sem prišel s prvo odpravo k zlati gori — pot nas je vodila kakih pet sto kilometrov daleč in to ponekod skozi najgostejše pragozde — skratka, takrat so se pokazali Bakairci najprej dokaj sovražne. Nič drugega nam ni ostalo, kakor zakopati se po vseh pravilih. Še tako so mi z zastrupljenimi puščicami ubili pet ljudi. Toda strojna pištola, ki sem jo bil iz previdnosti vzel s seboj, je hitro navdala divjake z večjim spoštovanjem. Vendar so vztrajali v svoji sovražnosti in nas držali obkoljene. Bili smo res v skrajno nevarnem položaju.«

»In kako ste se potem izmotali?«

»Najbrže bi bili izgubljeni, ko bi ne bil mislil na vse in se oborožil tudi z radijskim oddajnikom. A dajte, da vam povem lepo po vrsti. Najprej sem se po tolmaču začel pogajati z indijanskim glavarjem. Vrhunec teh pogajanj je bila po moji strani strašna grožnja: ako ne odnehajo in nas ne spuste mirno naprej, bo priletela velika kovinasta ptica in vrgla z neba ogenj, ki bo uničil ves njihov tabor.«

»Aha! Zdaj razumem!«

»In tako sem se brezžično spojil s svojim bratom Emiliom, ki je bil ostal v Cuyabi, ter ga zaprosil, naj mi pride z letalom na pomoč. Indijanci najbrže niso bili verjeli mojim grožnjam. Težko, da so bili vobče že kdaj videli letalo. Skratka, ko je jel stroj grme krožiti nad njihovimi glavami — mi smo ta čas kurili ogenj, da bi z dimom oznamenovali kraj, kjer smo — je nastala med njimi strahovita panika.«

»To si lahko zamislim!« je rekel Braun in se tiho namuznil.

»Moj brat je vrgel na koče Indijancev eno samo zažigalno bombo, ki ni napravila kdo ve kakšne škode, zalegla pa je vendarle. Rdečekožci so bili mahoma kakor izpremenjeni, dobili so neznansko spoštovanje do nas in se nekaj časa skoraj vobče niso več upali v našo bližino. Tako smo se lahko vrnili v Cuyabo, ne da bi nas kdo nadlegoval. — Med tem sem bil sklenil s poglavarjem, z ‚Velikim peresom‘, pravo pravcato pogodbo. Danes štejem mnoge njegove ljudi med svoje najbolj zveste in vdane delavce.«

Schriftleiter - Urejuje: Davorin Ravljen. — Für das Konsortium »Jutro« als Verlag - Za konzorcij »Jutra« kot izdajatelja: Stanko Virant. — Für »Narodna tiskarna A. G.« als Druckstelle - Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Für den Inseratenteil verantwortlich - Za inseratni oddelek odgovarja: Ljubomir Volčič